

Quityi nu nguscua San Pablo ndyaa ca slo ñati ji'i Jesucristo nde quichi Corinto

1 Pablo laca na' nu nscua quityi re, lo'o jua'a stu'ba ti ntucua na' lo'o Sóstenes tya'a ndyu'ni na' cña. Chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi ndya'a na' nchcui' na' cha' ji'i Jesucristo lo'o lcaa ñati. ²Nscua na' quityi re cha' caa slo cu'ma, ngu' taju ñati ji'i Jesucristo nu ndi'i ma nde quichi Corinto. Xqui'ya Jesucristo cua ngusubi Ni ji'i ma, lo'o juani laca ma ñati ji'i ycu'i Ni; nga'a cha' tyi'u ti' ma ji'i Ni lcaua ti lo cña nu ndu'ni ma su ndi'i ma chalyuu. Stu'ba cha' ji'i ma lo'o cua ña'a ca ñati nu ndu'ni tlyu ji'i Jesucristo nu Xu'na na tyucui ña'a chalyuu, cha' ñi'ya laca Ni Xu'na na, jua'a laca Ni Xu'na ngu' bi'. ³Ndi'ya nti' na: cha' ña'a ti cua'ni ycu'i Ndyosi Sti na cha' tso'o lo'o ma, cha' cua'ni Ni cha' ti tyi'i tyiquee ma xqui'ya Jesucristo nu Xu'na na.

**Lcaa cha' tso'o nu caja
ji'na xqui'ya Cristo**

⁴Lcaa tsã nda na' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cu'ma, cha' cua nda Ni cha' tso'o lo'o ma xqui'ya Jesucristo.

⁵Ntsu'u tsa cha' nu cua nda ycu'i'

Ndyosi lo'o ma, cha' cua ngua stu'ba cha' ji'i ma lo'o Cristo; bi' laca cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ma juani. Bi' cha' cua jlo tso'o ti' ma lcaa cha' nu ji'i Jesús, lo'o jua'a nhca ji'i ma nchcui' ma cha' bi' lo'o ñati. ⁶Jua'a nhca cuayá' ti' xa' ñati cha' liñi laca cha' nu ngusñi ma ji'i Jesús, cha' cua na'a ngu' lcaa cña nu ndu'ni ma su ndi'i ma chalyuu. ⁷Ná sca cha' lyiji ji'i ma ne' cresiya ji'i ma; lcaa cña nhca ji'i ma tyempo juani, xqui'ya cha' ndu' tsa ti' ma cha' caa Jesucristo nu Xu'na na chaca quiya'. ⁸Ycu'i Jesús laca nu cua'ni cha' tyanu tachaa cha' ne' cresiya ji'i ma ña'a cuayá' nu tye chalyuu ji'i ma. Lo'o li' ná ntsu'u qui'ya nu sta ycu'i' Ndyosi hichu' ma lo'o caa Jesucristo nu Xu'na na cha' cua'ni cuayá' Ni ji'i ñati chalyuu. ⁹Ycu'i' Ndyosi ndu'ni cña, lcaa cña nu cua nacui' Ni cha' cua'ni Ni; bi' laca nu ngusubi ji'i ma cha' caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o Jesucristo nu Xu'na na, nu sca ti Sñi' ycu'i' Ndyosi.

**Tsa cla'be ti ngu' nchcui'
ngu' tsaca cha'**

¹⁰Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, chcui' na' lo'o cu'ma juani

chacuayá' jil'i ycuil' Jesucristo nu Xu'na na, cha' caca stu'ba cha' jil'i lcaa cu'ma lo'o tya'a ma, cha' ná chcuil' ma tucua lo cha'. Tso'o ti tyil'i ma lo'o tya'a ma, sca ti cha' culacua ti' ma, sca ti cha' tyu'u tyiquee ma. ¹¹Tsubi' ti ngujui cha' jna', nu lo'o nacui' ngu' tya'a Cloé 'na cha' ntsu'u tsa cha' cusuu jil'i ma lo'o tya'a ma, cha' ná stu'ba cha' jil'i ma lo'o tya'a ma; ¹²xa' ña'a nchcuil' sa scaa ma. Ntsu'u sca taju jil'i ma nu nacui: "Jil'i Pablo ngusñi ya cha'"; chaca taju jil'i ma nacui: "Ñati jil'i Apolos laca ya"; jua'a tya xa' la ngu' taju jil'i ma nacui' ngu': "Ñati jil'i Pedro laca ya"; jua'a tya xa' la ngu' nacui: "Ñati jil'i Cristo laca ya". ¹³¿Ha tyuu tya'a nu laca Cristo ntsu'u chalyuu cha' cua'ni lyaá jil'i ma lacua? ¿Ha jna' nu ngujui' ca'a ngu' 'na lo crusi cha' cajaa na' xqui'ya cu'ma? ¿Ha cuentya jna' cua ntyucuatya ma? ¹⁴Ni tsaca ma ná ntyucuatya na' jil'i ma. Tso'o jua'a nti' na' cuentya jil'i ycuil' Ndyosi cha' si' na' laca nu ngua'ni jil'i, masi ntsu'u tucua tya'a ti ngu' nu cua ntyucuatya na' jil'i, yu Crispo lo'o yu Gayo. ¹⁵Ná ca ñacu' ngu' cha' cua ntyucuatya ma cuentya jna' lacua. ¹⁶Tyu'u cha' clyu ti' jil'i ma, ndyil'u ti' na' cha' lo'o jil'i yu Estéfanos, lo'o jil'i ngu' tya'a ndil'i yu, cua ntyucuatya na' jil'i ngu' bi'; pana ná ntsu'u ti' na' si' cua ntyucuatya na' jil'i xa' la ngu'. ¹⁷Si'i cha' tyucuatya na' jil'i ñati' nda ycuil' Ndyosi cña 'na lijya; cua ngulo Ni cña 'na cha' tsa'a chcuil' cha' tso'o nu ntsu'u jil'i Jesús lo'o ñati. Si'i na lijya na' lo'o quiña'a tsa cha' nu culo hique ti na', ñi'ya nchcuil' ñati chalyuu nu nchca tsa jil'i; si jua'a,

ná ca cuaya' ti' ñati ñi'ya ngua cha' tlyu nu ngua'ni Cristo lo'o ngujui yu lo crusi.

Cristo ntucua suu lcaa cha' nu cua nti' ycuil' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na jil'i

¹⁸Ñati' nu ngunu'u chalyuu jil'i xqui'ya cha' cuxi nu ndu'ni ngu', ná nchca cuayá' ti' ngu' bi' tsiya' ti; na nxyi' lo'o ti ngu' jil'na si chcuil' na lo'o ngu' ñi'ya ntsu'u cha' jil'i Cristo, cha' ngujui yu lo crusi xqui'ya na cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u jil'na. Pana nu na ni, nu clyaa na jil'i qui'ya nu ntsu'u jil'na xqui'ya Cristo, tlyu tsa cña ngua'ni ycuil' Ndyosi, jua'a nti' na. ¹⁹Ntsu'u sca cha' nu nscua lo quityi cusu' jil'i ycuil' Ndyosi nu nchcuil' ndi'ya:

Cua'ni tye na' jil'i lcaa cha' nu nchcuil' ñati' nu nchca tsa jil'i, nacui' ycuil' Ndyosi.

Nga'aa taquiya' na' jil'i cha' nu nclyo hique ti ñati' nu ngua tsa'a tso'o ti, nacui' Ni.

²⁰¿Ni cña tso'o cuentya jil'i ycuil' Ndyosi ndu'ni ñati' nu nchca tsa jil'i lacua? ¿Ni cña ndu'ni ngu' nu ngua tsa'a tso'o ti? ¿Ni cña ndu'ni ngu' nu nchca tsa nchcuil' lacua? Sca ti nde chalyuu cua'nijo'o cña bi' jil'i ngu'. Cua nacui' ycuil' Ndyosi jil'na cha' ná tso'o tsiya' ti sca cha' nu ngua tsa'a ñati' chalyuu ti, cha' tonto laca bi'. ²¹Ngua'ni Ni cha' ná cña ñi'ya tyuloo ñati' chalyuu jil'i Ni cha' hique ti ngu'; jua'a tso'o la, ngua ti' ycuil' Ndyosi. Pana ndu'ni lyaá Ni jil'i ñati' nu xñi cha' jil'i Ni; la cui' cha' nu ndacha' na jil'i ngu', masi cha' tonto nchcuil' na, nacui' ngu' li'.

²²Cua nti' ngu' judío cha' cua'ni na sca cha' tlyu slo ngu', cha' jlyu ti' ngu' cha' nu chcuí' na lo'o li'; cuati nu ngu' xa' tsu' ni, cua nti' ngu' cha' tso'o tsa jlo ti' na lcaa cha' lo'o chcuí' na lo'o ngu'. ²³Pana nu na ni, ndacha' na jil'i ngu' cha' jil'i Cristo nu cua ngujui lo crusi cha' cua'ni lyaá jil'na. Li' chiya'a nti' ngu' judío lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcuí' na re; lo'o jua'a ngu' xa' tsu', cha' tonto nchcuí' na nti' ngu' bi', si'i cha' bi' tsiya' ti nti' ngu' bi'. ²⁴Pana xa' ña'a nti' lcaa tya'a na nu cua ngusubi ycuí' Ndyosi jil'na, masi laca na ngu' judío, masi laca na ngu' xa' tsu'. Sca ti cha' jil'i Cristo nchcuí' na, cha' jil'i ycuí' Cristo ntsu'u lcaa chacuayá', lcaa cha' tso'o nu cua nti' ycuí' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na. ²⁵Tso'o tsa ndyu'u cua ña'a ca cha' nu nchcuí' ycuí' Ndyosi, masi ñacuí' ñati' chalyuu cha' tonto tsa laca cha' bi'; pana cuxi la ndyu'u lcaa cha' tlyu nu nda ñati' chalyuu nu nchca tsa jil'i, nti' ngu'. La cui' jua'a nguula la cña ndyaca, cua ña'a ca cña nu ndu'ni ycuí' Ndyosi, masi ñacuí' ngu' cha' ná nchca jil'i Ni; pana cuxi la cña ndyaca nu ndu'ni ycuí' ca ñati'. ²⁶Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, tyi'u ti' ma juani ñi'ya ña'a ñati' ngua ma tya clyo, nu lo'o ngusubi ca ti Ni jil'i ma: sca tucua ti ma nu nchca tsa jil'i ma; si'i ñati' tlyu laca ma, si'i ñati' culiya' laca ma su ndi'i ma chalyuu, sca tucua ti cu'ma nu tso'o laca xi jil'i ma. ²⁷La cui' cu'ma nu nacuí' ngu' cha' ná tso'o ma tsiya' ti, nu juani laca ma ñati' nu nti' la ycuí' Ndyosi jil'i. Jua'a cua nti' ycuí' Ndyosi ta cha' tyuju'u ti' jil'i ñati' nu nchca tsa chcuí', nti'

ycuí' ngu'; bi' cha' cua ngusubi Ni jil'i cu'ma, masi ñati' ti' laca ma. Lo'o jua'a ndu'ni Ni cha' tyuju'u ti' ñati' nu tlyu tsa cña nchca jil'i, nti' ycuí' ngu'; bi' cha' ngusubi Ni jil'i cu'ma nu ná nchca lye jil'i ma. ²⁸Ndu'ni Ni cha' nga'aa nchca chcuí' tsiya' ti nu ñati' nu ndulo tsa jil'i ycuí' ca; bi' cha' nsubi Ni jil'i ngu' ti'i, nsubi Ni jil'i ngu' nu nxyí' lo'o ñati' jil'i, nsubi Ni jil'i ngu' nu ná sca na ntsu'u jil'i tsiya' ti, bi' ngu' laca nu nsubi ycuí' Ndyosi jil'i cha' caca ngu' ñati' jil'i. ²⁹Jua'a ca cuayá' ti' lcaa na cha' ná tso'o si cua'ni tyucuaa ti' na jil'i tya'a ñati' na, si ndube ti' na jil'i ycuí' Ndyosi. ³⁰Ndi'ya laca cha': cua nacuí' ycuí' Ndyosi cha' caca stu'ba cha' jil'na lo'o Jesucristo, lo'o jua'a cua nda Ni jil'i Jesucristo jil'na. Masi ná nchca jil'na, pana nu Jesucristo ni, lcaa cha' nchca jil'i ycuí'. Xqui'ya nu Jesús bi' nchca tso'o cresiya jil'na ñati' cuxi na cuentya jil'i ycuí' Ndyosi; xqui'ya Jesús taca caca na ñati' jil'i ycuí' Ndyosi, cha' Jesús laca nu ngua'ni lyaá jil'na jil'i nu cuxi. ³¹Bi' cha' cua'ni na ndi'ya, ñi'ya nu nscua lo quityi cusu': "Si nti' na chcuí' na lo'o xa' ñati' cuentya jil'i sca cha' tlyu, li' tso'o la si chcuí' na jil'i cha' tlyu nu ngua'ni ycuí' nu Xu'na na". Jua'a nacuí' quityi bi'.

**Ni cha' laca ngujui'i ca'a
ngu' jil'i Cristo lo crusi**

2 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, tyi'u ti' ma ñi'ya ngua'ni na' tya clyo, lo'o ndyalaa na' su ndi'i ma cha' chcuí' na' lo'o ma cha' tso'o nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o na, cha' jil'i Jesucristo bi'; ná quiña'a tsa cha' tucui nchcuí'

na' lo'o cu'ma li', si'i cha' nechca tsa na' nechcui' na' lo'o cu'ma li'.
 2Laja lo'o nguti'i na' quichi' tyi ma, nguiñi ti' na' cha' ná ta na' xi xa' la cha' lo'o ma tsiya' ti; sca ti cha' ji'i ycu'i Jesucristo, la cui' Cristo nu ngujui'i ca'a ngu' ji'i lo crusi, tsa bi' ti cha' nechcui' na' lo'o ma li'. 3Lo'o ndyalaa na' su ndi'i ma, nguna'a tya ti' na' ndu na' li'; nechcua tya na' cha' ngulacua tsa ti' na' ni cha' xacui ma 'na li'. 4Lo'o nda na' cha' bi' lo'o ma, ná ngulana na' quiña'a tsa cha' nu tyu'u tu'ba na', ná ngua'ni na' ñi'ya nu ndu'ni ñati nu nechca tsa chcui'. Pana cua nda ycu'i Ndyosi juersa jna'; cua nechcui' na' lo'o ma lcaa cha' nu cua nda Xtyi'i ycu'i Ndyosi lo'o na', cha' caca cuayá' tso'o ti' ma. 5Xqui'ya cña nu ngua'ni ycu'i Ndyosi, bi' cha' ngusñi ma cha' ji'i Jesús li'; si'i xqui'ya sca cha' nu ngulo hique ti na' cha' nechca tsa jna'.

**Sca cha' tso'o nu nti' ycu'i'
 Ndyosi chcui' Ni lo'o ñati**

6Masi jua'a, cua ntsu'u cha' tso'o nu nechcui' na lo'o ñati nu nduna tso'o cha' ji'i ycu'i Ndyosi; cha' nu ngua'ya hique ycu'i Ndyosi laca cha' bi', si'i sca cha' nu jlo ti' ñati chalyuu. La cui' ti ná jlo ti' nu laca loo chalyuu cha' bi', masi cua lijya tye cha' culo ngu' bi' cña. 7Cua nda ycu'i Ndyosi cha' tso'o bi' lo'o na cha' chcui' na lo'o ñati. Bilya caca cuayá' ti' ñati chalyuu ji'i cha' bi' tya sa'ni la, cha' ná nti' Ni cha' cuna ñati nu ngua li'. Pana tya lo'o bilya tya' chalyuu, tya li' ngulacua ti' Ni ñi'ya nu cua'ni Ni; ngua ti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni lyaá Ni

ji'na lo'o xñi na cha' ji'i Jesús. Tlyu tsa cha' tso'o caca ji'na li'. 8Ni sca ñati nu laca loo chalyuu, ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi'. Si ngua jlo ti' ngu' cha' bi', ñi'ya nu ngua ti' ycu'i Ndyosi cha' cua'ni Ni, ná ngujui'i ca'a ngu' bi' ji'i Jesús lo crusi li', ycu'i Jesús nu Xu'na na nu tlyu tsa cha' tso'o ntsu'u ji'i. 9Ñi'ya nu nscua cha' lo quityi cusu', jua'a laca cha' bi'. Ndi'ya nechcui' quityi bi':

Cua ngua'ni cho'o ycu'i Ndyosi cha' tso'o nu tyacua ji'i ñati nu ntsu'u tyiquee ji'i ycu'i Ni; laca bi' cha' nu bilya ña'a ñati chalyuu ji'i, cha' nu bilya cuna ñati ji'i,
 ni ná ngulacua ti' ngu' cha' caca cha' bi'.

10Pana nu na, ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, cua ngulu'u Ni ji'na ñi'ya caca cha' tso'o bi' xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ni nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na. Tso'o tsa ndacha' loo Xtyi'i ycu'i Ni ji'na lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ycu'i Ndyosi cha' cua'ni Ni nde chalyuu, tso'o tsa jlo ti' na cha' bi' xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ni.

11Nu ñati chalyuu na ni, hique ti na ntsu'u co'o lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee na; sca ti ycu'i na lo'o ycu'i Ndyosi caca jlo ti' na lcaa cha' nu nclyacua ti' na. Lo'o jua'a laca ycu'i Ndyosi, sca ti Xtyi'i ycu'i Ni jlo ti' lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee Ni. 12Si'i sca cui' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu ti laca Xtyi'i nu cua nda Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'na juani; na cua nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni ji'na, cha' cua ngusñi na cha' ji'i Ni. Lo'o jua'a xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ni caca cuayá' ti' na lcaa cña tso'o nu ndu'ni Ni

ne' cresiya ji'na. ¹³Nu lo'o cacha' na cha' tso'o nu ji'i ycu'i Ndyosi bi' ji'i ñati ji'i ycu'i Ni, nu ngu' nu ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ni ne' cresiya ji'i, li' clyana na sca cha' nu chcu'i na, sca cha' nu ta Xtyi'i ycu'i Ni lo'o na; ná clyana na quiña'a tsa cha' chcu'i na ñi'ya nu ndu'ni ñati nu nchca tsa ji'i ycu'i ca ngu'.

¹⁴Pana ñati nu ná stu'ba cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi ni, ná taca ca cuayá' ti' ngu' bi' ni sca cña nu ndu'ni ycu'i Ndyosi cuentya ji'i Xtyi'i ycu'i Ni; ná nchca ca cuayá' ti' ngu' bi' ji'i cha' bi' tsiya' ti. Sca ti si ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'na, li' caca cuayá' ti' na ni cha' laca bi', bi' cha' ná sca cha' laca nti' ngu' bi'. ¹⁵Taca ca cuayá' ti' na ñi'ya ndyu'u laca cha' si cua ntsu'u Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'na, lo'o li' ná taca xacui ngu' xi xa' la cha' ji'na. ¹⁶Ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi: “¿Tilaca nchca cuayá' ti' ni cha' laca nu nda'ya hique ycu'i Ndyosi? ¿Ha caca ji'na ta na sca cui' lo'o Ni?” nacui quityi. Pana nu na ni, xqui'ya Xtyi'i ycu'i Ndyosi cua ngujui cha' ji'na ni cha' laca nu nclyacua ti' ycu'i Cristo.

Sca ti cña ji'i ycu'i Ndyosi ndu'ni ca ta'a ngu' nu ngulu'u cha' ji'i Jesús

3 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i ycu'i Ndyosi, tyucui tyempo lo'o nguti'i na' ca slo ma nu ngua tya li', ná ngua 'na chcu'i na' laca cha' nu ngua ti' na' chcu'i lo'o ma, cha' bilya xñi tso'o ma cha' ji'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi nu nda Ni ji'na. Xti ti cha' nchcu'i na' lo'o ma li', cha' ña'a ti cuxi ti ngulacua ti' ma. Ñi'ya laca nu sube cuañi', jua'a

ngua cu'ma, cha' bilya xñi tso'o ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi; ²bi' cha' tiya' ti ngulu'u na' scaa cha' ji'i ma. Ñi'ya laca lo'o sca cubi' cuañi', styi' xtya'a ti ntyi' cubi' bi', cha' ná nchca cacu tso'o; jua'a ngua cu'ma, cha' ná ngua cuna tso'o ma scaa cha'. Masi juani tya lyiji cua'ni yala ma cha' ca tsa'a tso'o ma, ³cha' ña'a ti tya ndiya la ti' ma ña'a cha' cuxi nu ndyu'ni ñati chalyuu. Nu lo'o liye' ti' ma ji'i tya'a ñati ma, nu lo'o lye nxuu tya'a ma, tyaca' tyijyu' cha' ndiya la ti' ma cha' cuxi nu ntsu'u nde chalyuu. Tya ndu'ni ma ñi'ya nu ndu'ni ñati cuxi. ⁴Nu lo'o ñacui sca ngu' tya'a ma cha' ndi'ya: “Ñati ji'i Pablo laca ya”, cuati ñacui xa' la ngu' tya'a ma cha' ndi'ya: “Ñati ji'i Apolos laca ya”, ñi'ya ndu'ni ñati cuxi, jua'a ndu'ni ma li'.

⁵¿Tilaca laca nu Apolos bi' lacua? ¿Tilaca laca na' lacua? ¿Ha si'i cña ji'i ycu'i Ndyosi ndyu'ni ca ta'a ya? ¿Ha si'i xqui'ya cha' nda ya cha' lo'o ma, bi' cha' ngusñi ma cha' ji'i Cristo li'? Cua laca cña ndyu'ni scaa ya, la cui' cña ñi'ya nu cua nda ycu'i nu Xu'na na cha' cua'ni ya. ⁶Ñi'ya laca sca ñati nu cataa sca si'yu, lo'o li' chaca laca nu su'ba hitya suu na cuiñii bi', jua'a laca cuare lo'o ma; na' laca nu yaa ndacha' na' cha' bi' ji'i ma su clyo, lo'o tiya' la li' ñaa Apolos nda la cha' bi' lo'o ma. Pana sca ti ycu'i Ndyosi laca nu ndu'ni cha' tyanu tso'o cha' bi' ne' cresiya ji'i ma; ⁷na ndu'ni cha' tilaca laca nu cua nda cha' bi' lo'o ma tya clyo la, ná ndu'ni cha' tilaca laca nu tya nda la cha' bi' lo'o ma ca tiya' la. Sca ti ycu'i Ndyosi laca nu ndulo tsa cha' ji'i, cha' ycu'i Ndyosi laca

nu ndu'ni cha' tyanu tachaa cha' jil'i Ni ne' cresiya jil'i ma. ⁸Sca ti cuayá' ndu'ni ya lo'o tya'a ya, masi nda ya cha' lo'o cu'ma su clyo, masi nclyu'u tso'o la ya cha' bi' jil'i ma ca tiya' la. Ycui' Ndyosi ni, tya ta la Ni cha' tso'o jil'i ya, tsa ña'a nu ndyu'ni tso'o ya cña jil'i Ni. ⁹Tya'a ndyu'ni ya cña jil'i ycui' Ndyosi laca cuare; lo'o cu'ma ni, ndu'ni Ni cña ne' cresiya jil'i ma, cña jil'i ycui' Ndyosi laca bi'.

Lo'o jua'a taca ta na' chaca cuii lo'o ma juani: ñi'ya si laca ma sca ni'i tonu, jua'a laca ma cuentya jil'i ycui' Ndyosi; ¹⁰lo'o na', ñi'ya nti' sca cuityi ni'i cuentya jil'i ycui' Ndyosi, jua'a laca na' lo'o cu'ma, laja lo'o nclyu'u na' jil'i ma cha' jil'i ycui' Ni. Ndi'ya ndyu'ni na' lo'o ma: ñi'ya nti' si cua ngusta tso'o na' quiya' sca ni'i, lo'o li' ndyalaa xa' la ngu' cuityi cha' cua'ni lyiji ngu' cha' tya' ni'i bi', bi' laca ñati nu tya'a ndya'a na' cña nu cua ngulu'u tso'o la jil'i ma. Lcaa ngu' cuityi nga'a cha' culacua ti' clyo ñi'ya ña'a xana tya' ni'i; lo'o jua'a lcaa ya tya'a ndyu'ni ya cña, nga'a cha' cui'ya tso'o ya cuentya ñi'ya nu caca culu'u tso'o la ya cha' bi' jil'i ñati. ¹¹Jua'a laca cha' lacua: cua laca ngusta ycui' Ndyosi jil'i Jesucristo, cha' sca ti yu bi' caca suu lcaa cha' bi', cha' ycui' Jesús laca nu ntucua quiya' cha' nu cua ngusni na jil'i ycui' Ndyosi Sti na; nga'aa ntsu'u xa' la jo'ó xa' la ñati nu laca suu cha' bi'. ¹²Ntsu'u ngu' tya'a na nu nclyu'u tso'o la jil'i lcaa tya'a na, ñi'ya nti' si cuiñá chca ngu' sca ni'i tso'o, ñi'ya laca si tya' ni'i bi' masi lo'o oro, masi lo'o plata, masi lo'o quee ndubi nu quiña'a tsa nga'a

tya' ni'i bi'. Pana ntsu'u xa' la ngu' tya'a na nu cuxi la nclyu'u jil'i tya'a, ñi'ya laca si cuiñá chca ngu' sca ni'i yaca ti, nu canta' ti tya' lo'o quii lo'o quixii ti. ¹³Tiya' la li' lo'o caa Jesucristo chaca quiya' cha' cua'ni cuayá' jil'i ñati chalyuu, li' quijeloo cha' jil'i ycui' Ndyosi ñi'ya ña'a cña nu ngua'ni scaa ngu'. Tsa bi' tsa cña nu ngua'ni scaa ñati lo sca quii' tlyu, cha' cua'ni cuayá' Ni jil'i; si tyaqui cña bi', ná tso'o ngua cña bi' li'; si ná tyaqui, li' caca cuayá' ti' Ni cha' tso'o tsa cña bi' li'. ¹⁴Nu lo'o talo cña nu ngua'ni sca ñati lo'o cua ndyaa lo quii' bi', li' ta Ni cha' tso'o nu tyacua jil'i ñati bi'. ¹⁵Cuati ñati nu tyaqui cña jil'i lo quii' bi', nga'aa ña'a ngu' jil'i li'; chcuna' cña bi' tsiya' ti. Pana tya culaá Ni jil'i ngu' bi', masi tya xi tya lyiji cha' tyaqui ycui' ngu'.

¹⁶⁻¹⁷Nu laa tlyu su ndu'ni tlyu ngu' judío jil'i ycui' Ndyosi tyaca'a tsa jil'i Ni laca bi', cha' cuentya jil'i Ni ndya' ni'i bi'; tyaala tsa ycui' Ni si cua'ni ñu'u ñati jil'i laa bi'. Lo'o cu'ma ni, tyucui ña'a taju cu'ma nu ngusni ma cha' jil'i Cristo, tyaca'a tsa ma cuentya jil'i ycui' Ndyosi; na cua ndyanu Xtyi'i ycui' Ndyosi ne' cresiya jil'i ma. Lo'o jua'a cua'ni tye ycui' Ni jil'i cua ña'a ca ñati nu cua'ni ñu'u tyucui jil'i sca ñati nu tya'a ngusni na cha' jil'i Jesús.

¹⁸Cua ngusni na cha' jil'i Cristo, bi' cha' tso'o la si ná cñilo'o na jil'i ycui' ca na cha' ngua tsa jil'i na, ñi'ya ndu'ni ñati chalyuu nu ngua tsa jil'i ngu'. Ná tso'o si jua'a nclyacua ti' na; nga'a cha' culacua ti' na cha' ná ngua jil'i na tsiya' ti, lo'o li' taca cua'ni ycui' Ndyosi cha' ca'ya sca

cha' liñi hique na. ¹⁹Masi ndu'ni ñati chalyuu cha' ngua tsa jil'i, cha' tso'o tsa nlyacua ti' ngu', si'i jua'a nti' ycu'i' Ndyosi ña'a Ni jil'i ngu' bi'; ná tso'o tsiya' ti cha' nu nchcui' ñati chalyuu nti' Ni. Cua nscua sca cha' lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya: "Ndu'ni ycu'i' Ndyosi cha' quichi yaa cha' hique ñati chalyuu, masi tso'o tsa ndu'ni ngu' nti' ngu'", nacui lo quityi. ²⁰Lo'o ndi'ya laca cha' nu nscua chaca se'i lo quityi bi': "Cua jlo ti' ycu'i' Ndyosi cha' ná tso'o tsiya' ti cha' nu nchcui' ñati chalyuu nu nchca tsa jil'i ndu'ni". ²¹Bi' cha' nga'aa cua'ni tyixi ma lo'o tya'a ma, nga'aa tyu'u lca'a tsa ma jil'i sca ti ñati tya'a ya. Cuentya jil'i cu'ma laca cua ña'a ca tya'a ndyu'ni ya cña, ²²masi na', masi Apolos, masi Pedro; lo'o jua'a cuentya jil'i cu'ma laca cua ña'a ca cha' nu ndyaca nde chalyuu, masi lu'ú na, masi cua ngujui na, masi sca cha' nu ndyaca juani, masi sca cha' nu caca tyempo nde loo la; cuentya jil'i cu'ma laca lcaa cha' nu ndyaca nde chalyuu lacua. ²³Pana cu'ma ni, cuentya jil'i Cristo laca ma; lo'o nu Cristo bi', cuentya jil'i ycu'i' Ndyosi laca Ni.

Cristo laca nu nda cña bi' jil'i Pablo lo'o jil'i tya'a ndya'a yu cña

4 Nga'a cha' tyi'u ti' ma cha' cña jil'i ycu'i' Cristo ndyu'ni ya. Na ndi'ya lo ya cña cha' culu'u ya jil'i ñati lcaa cha' nu cua ngulu'u ycu'i' Ndyosi jil'i ya; sca cha' nu bilya cuna ñati chalyuu tsiya' ti, bi' laca cha' nu culu'u ya jil'i ngu'. ²Lo'o ñati nu cui'ya loo sca cña ni, lcaa tsã nga'a cha' tyi'u ti' ngu'

jil'i lcaa cña nu culo xu'na ngu' jil'i ngu'. ³Cuentya jna', ná ntsii na' jil'i ma, ná ntsii na' jil'i cua ña'a ca cha' nu chcui' ma jna'; masi chcui' cua ña'a ca ñati chalyuu jna', ná ntsii na' jil'i ngu' tsiya' ti. Ná sca cha' cuxi ntsu'u jna' si nti' ngu' sta ngu' qui'ya 'na, nti' na'; ⁴lo'o jua'a cuentya jil'i ycu'i' Ndyosi, ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni na', nti' na'. Pana ná ñacui na' cha' ná ntsu'u cha' sta Ni qui'ya 'na tsiya' ti, sca ti ycu'i' Ndyosi nu Xu'na na taca cua'ni cuayá' Ni jna' ca lo'o tye chalyuu. ⁵Lo'o jua'a cu'ma, ná yala tsa clyacua ti' ma cha' sta ma qui'ya jil'i sca ñati; jatya ma ña'a cuayá' caa ycu'i' nu Xu'na na, bi' laca nu cua'ni cuayá' jil'i ca ta'a na. Li' culotu Ni jil'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u cuaana ti ne' cresiya ji'na, masi sca cha' nu ná nti' na cacha' na jil'i tya'a ñati chalyuu na. Jua'a cacha' Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya jil'i lcaa ñati chalyuu, lo'o li' ta Ni nu tso'o ji'na, cua ña'a ca cha' tso'o nu ñacui Ni cha' tyacua jil'i scaa na.

⁶Nhcui' na' cha' bi' lo'o cu'ma cha' taca tyi'i tso'o ti ma. Cua nchcui' tsa na' jil'i tyucuaa ya, na' lo'o Apolos, cha' taca culacua xi ti' ma ñi'ya ntsu'u cha' jil'i ya; jua'a caca cuayá' ti' ma cha' ná tso'o xñi ma xi xa' la cha', nu si'i ñi'ya nu nscua lo quityi cha' jil'i ycu'i' Ndyosi. Ná tso'o cha' chcui' tso'o ma lo'o sca yu tya'a ya nu lca'a tsa ma jil'i, lo'o li' cua'ni xña'a ma lo'o chaca yu tya'a ya. ⁷¿Ni cha' laca cha' ndulo tsa cha' jil'i ycu'i' ma cuentya jil'i ma, pana ná ndube ti' ma jil'i xa' ñati? Ycu'i' Ndyosi cua nda lcaa na nu ntsu'u jil'i ma, lcaa cña nu nchca

ji'lí mā; bi' cha' lacua ná ntsu'u cha' cua'ni tyucuaa ti' mā ji'lí tya'a mā. Si'i xqui'ya cña nu ndyu'ni ycuí' mā ngutsa'a chalyuu ji'lí mā, xqui'ya ycuí' Ndyosi cua laca mā ñi'ya nu laca mā juani.

⁸Ndu'ni mā cha' ndulo tsa cha' ji'lí ycuí' mā, nga'aa ntsu'u na nu lyiji ji'lí mā tsiya' ti, nti' mā; ndyu'ni mā ñi'ya nu ndu'ni ngu' culiya', ndi'i mā ñi'ya ndi'i nu laca loo chalyuu. Lo'o cuare ni, si'i ñati tlyu laca ya, nti' mā. Pana si chañi cha' laca mā loo ji'lí ya, ¿ha ná ta mā chacuayá' masi caca stu'ba xi cha' ji'lí ya lo'o mā li', cha' lo'o ya caca ya ñati tlyu li'?

⁹Nti' na' cha' cua nguxtyanu ycuí' Ndyosi ji'lí cuare, masi clyo ngulo Ni cña ji'lí ya cha' tsa ya tyijyu' cha' chcuí' ya cha' ji'lí Ni; pana nu juani tyanu chu' la ya ji'lí lcaa ngu' tya'a na, ñi'ya laca preso nu tyiquee' ntajatya cha' cujuui ngu' ji'lí. Cua laca ya sca cuxe', masi ña'a ñati chalyuu ji'lí ya, masi xca nu ntsu'u ji'lí ycuí' Ndyosi nde cua ña'a ji'lí ya.

¹⁰IXqui'ya ycuí' Cristo tonto tsa ya tu'ni! Lo'o cu'mā ni, nti' mā cha' tso'o tsa jlo ti' mā cha' ji'lí Cristo. iXti la cña nchca ji'lí cuare, nguula la cña nchca ji'lí cu'mā nti' mā!

iChiya'a la ndu'ni ngu' lo'o cuare tu'ni; chi' la ndu'ni ngu' loo cu'mā!
¹¹Masi la cui' tyempo juani ti ntsu'u quiya' lo'o ná ndyiji na cacu ya, ná ndyiji na co'o ya, masi late' cusu lacu' ya ntsu'u quiya'; ntyijil' ngu' ji'lí ya, ni ná ntsu'u tyi cua, xcuí' na ndya'a yu'u ti ya. ¹²Ti'lí tsa cña nu ndu'ni ya cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u ji'lí ya chalyuu. Nu lo'o ti'lí tsa cha' nu nda ngu' lo'o ya, ná nsacuí tu'ba ya ji'lí ngu'; tso'o ti nchcuí' ya

lo'o ngu' li'. Lo'o ndu'ni lya' ti' ngu' ji'lí ya, ndalo ya li'; ná nsacuí ya' ya ji'lí ngu' tsiya' ti. ¹³Masi chiya'a tsa nchcuí' ngu' lo'o ya, ndalo tyiquee ya ji'lí ngu' li', nxaala' ya cha' ji'lí ngu'. Masi juani ña'a ti tya ndyu'ni cuxi ñati lo'o cua, ñi'ya si laca ya nana' nu ndyanu lo hitya yuu; ñi'ya nti' sca nguti nu nchcuaa ngu', jua'a laca ya cha' ná ntsu'u cuentya ya tsiya' ti, ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'.

¹⁴Lo'o nscua na' quityi re, ná nti' na' cha' ca tyuju'u ti' mā; tsa bi' ti cha' nti' na' cha' cua'a na' ji'lí mā cha' ná cua'ni tyixi mā lo'o ya. Na tyaca'a cu'mā jna' ñi'ya si laca mā sñi' na'. ¹⁵Ntsu'u tsa ngu' tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Cristo nu taca xtyucua ngu' ji'lí mā, pana sca ti na' ndu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni sti mā, cha' ndye ndacha' na' cha' tso'o nu cua nda Jesucristo lo'o na ji'lí mā; xqui'ya na' ngusñi mā cha' ji'lí Jesús. ¹⁶Bi' cha' juani nchcuí' tsa na' lo'o mā cha' cua'ni mā ñi'ya nu cua na'a mā cha' ndu'ni na'.

¹⁷Juani nda na' ji'lí yu Timoteo lijya yu ca su ndi'i mā, cha' laca nu Timoteo bi' ñi'ya laca sca sñi' na', cha' tyaca'a tsa yu 'na; jua'a tso'o tsa ngusñi yu cha' ji'lí Jesucristo. Lcaa se'i su ndya'a na' slo taju ñati ji'lí Jesús nu ndi'i sca quichi, ca bi' nclyu'u na' ña'a cha' tso'o nu nga'a cha' cua'ni na chalyuu nu lo'o cua ngusñi na cha' ji'lí Jesucristo; jua'a ndu'ni na' tyucuí tyempo xqui'ya Jesucristo. Lo'o Timoteo cacha' yu ji'lí mā cha' jua'a ndu'ni na'. ¹⁸¿Ni cña ndu'ni xi ngu' tya'a mā nu lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ji'lí tya'a mā? Ná caa na' ca quichi Corinto slo mā, nti' mā. ¹⁹Pana ná cube ti' mā, caa

na' yala ti ca su ndi'i mā chacuayá' jii' ycuí' Ndyosi nu Xu'na na. Lo'o li' quijeloo cha' jii' mā jna', nu lo'o ña'a na' ñi'ya ndyu'ni nu ngu' tyixi bi'; si'i na ntucuá na' jii' ngu' xqui'ya cha' nu nda ti ngu' bi' li'. ²⁰Ná taca tyatí yu'u na cha' jii' ycuí' Ndyosi cha' laca Ni loo ji'na si na nechui' ti na cha' jii' Ni; na cua nti' Ni cha' cua'ni na cña jii' Ni, tsa ña'a cña nu ndu'ni ycuí' Ni. ²¹Cua jlo ti' na' cha' tso'o la caca jii' mā si tso'o ti tyu'u tyiquee na' ña'a na' jii' mā lo'o tyalaa na' ca slo mā; tso'o la si tso'o ti chcuí' na' lo'o cu'mā li'. Ná tso'o ca ti' mā si ta na' cha' cusuu lo'o mā li'.

Nga'a cha' culo'o ngu' jii' tya'a ngu' nu ngua'ni cha' cuxi

5 Cua ngujui cha' 'na, cua ndyuna na' cha' suba' tsa ngua'ni sca ñati' tya'a ngusñi mā cha' jii' Jesucristo; ngua'ni yu sca cña nu cuxi tsa. Pana ni ngu' xa' tsu', ná ndu'ni ngu' tsa lo cua cha' cuxi, masi ná ndaquiya' ngu' jii' ycuí' Ndyosi tsiya' ti. Ndi'ya cña ngua'ni yu: ngua'a yu lo'o xtya'a miña'a yu. ²Lo'o ña'a ti tya ndu'ni tyucuaa ti' mā jii' tya'a mā, masi nga'a cha' ca xñi'i tsa ti' mā xqui'ya cha' cuxi bi'. Nga'a tsa cha' culo'o mā jii' ñati' nu ngua'ni cha' cuxi bi', cha' nga'aa tya'a yu stu'ba ti lo'o cu'mā. ³Sca ti cuayá' ndyu'u cha', masi ná ndi'i na' lo'o mā juani cha' cua'ni cuayá' na' jii' yu bi'; pana cacua tsa slo cu'mā ndi'i na', nti' na', xqui'ya cha' ndyi'u tsa ti' na' jii' mā. Cua laca ngusta na' qui'ya jii' ñati' nu ngua'ni cha' cuxi bi'. ⁴Bi' cha' lacua tyu'u ti'i mā tsa tlyu ti

mā chacuayá' jii' Jesús nu Xu'na na, cha' cua'ni cuayá' mā jii' yu bi' yala ti. Sca ti cha' ntsu'u tyiquee na' lo'o mā, lo'o jua'a cua nda ycuí' Jesucristo chacuayá' cha' cua'ni mā jua'a. ⁵Li' xtyanu mā jii' yu bi' ya' nu xña'a. Masi quiñu'u ycuí' yu li', quiñu'u cha' jii' yu su ndi'i yu chalyuu, pana ca lo'o tye chalyuu, ca li' cua'ni lya'a ycuí' nu Xu'na na jii' yu, qui'ya Ni cresiya jii' yu.

⁶Si'i cha' tso'o ndu'ni mā cha' ndu'ni tyucuaa ti' mā jii' tya'a mā. ¿Ha ná jlo ti' mā ñi'ya ndu'ni scua tiye'? Masi xti ti scua tiye' tyu'u jii' catyá xlyá, cua'ni bi' cha' tyacui quiña'a scua li'. ⁷La cui' jua'a laca cu'mā, cha' ntsu'u qui'ya bi' chu' mā. Laca qui'ya bi' jii' mā ñi'ya laca scua tiye' nu nga'aa tso'o tsiya' ti; tso'o si xcuaa mā jii', chaca quiya' quixa' cucui scua bi'. Lo'o jua'a cu'mā, nga'a cha' culotsu' mā qui'ya nu ntsu'u jii' mā, cha' xcutsa'a Ni cha' nu ntsu'u tyiquee mā, cha' caca lubii cresiya jii' mā. Na cua laca lubii bi' jii' mā xqui'ya Jesús. Lo'o caca ta'a pascua ni, li' tyi'u ti' na cha' ngua'ni tye ycuí' Cristo jii' qui'ya nu ntsu'u ji'na. Xqui'ya lcaa na ngujui Ni lo crusi, ngua Cristo msta' lu'ú cuentya jii' qui'ya nu ntsu'u ji'na. ⁸Bi' cha' tso'o la si tyi'u ti' na jii' Cristo lcaa tsa, cha' xa' ña'a cua'ni na li'; tso'o ti cua'ni na lo'o ñati', xcui' cha' liñi chcuí' na lo'o ñati'. Laca na ñi'ya laca xlyá cui nu ndya' chaca quiya' li'; nga'aa ntsu'u cha' cua'ni na ñi'ya nu ngua'ni na sa'ni lo'o ntsu'u cha' cuxi ji'na, lo'o ntsu'u cha' suba' ji'na, cha' ngua na ñi'ya ngua tsa ycu' xlyá nu ná tso'o tyempo bi'.

⁹Lo quityi nu nda na' ndyaa slo ma tya clyo la, bi' nguscua na' cha' ná cua'ni tya'a ma lo'o ñati nu xcui' cha' suba' ndu'ni; ¹⁰pana ná nguscua na' cha' nga'aa chcu' ma tsiya' ti lo'o ñati cuxi bi'. Ntsu'u tsa ñati chalyuu nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi, nu ndu'ni suba', nu ndacui ti', nu cuaana, nu ndu'ni tlyu ji'i lcu' jo'ó ti; lo'o jua'a ná caca tyu'utsu' na ji'i ngu' bi', sca ti si tyu'u na chalyuu tyaa na tsiya' ti. ¹¹Pana ná tso'o cha' tyu'u cha' ji'i ma lo'o ñati nu ndu'ni jua'a, masi ndu'ni ngu' bi' lo'o ma cha' tya'a ñati ji'i Jesucristo laca ngu' bi'; bi' laca cha' nu ngua ti' na' chcu' lo'o ma. Ná caca stu'ba cha' ji'i ma lo'o ngu' si suba' ndu'ni ngu', si ndacui ti' ngu', si ndu'ni tlyu ngu' ji'i lcu' jo'ó ti, si cuxi tsa nchcu' ngu' lo'o ñati, si cu'bi ngu', si cuaana ngu'; ná caca xñi ma cha' ji'i ngu' nu ndu'ni jua'a. Masi nacui ñati bi' cha' stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Jesús, ná caca tyu'u cha' ji'i ma lo'o ngu'. La cui' ti cha', ni ná tso'o chca'a ma cacu ma tyaja lo'o ñati nu ndu'ni jua'a. ¹²⁻¹³Si'i cuentya jna' laca ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti, caca cuayá' ji'i ngu' bi' slo ycu' Ndyosi. Pana nu ngu' tya'a ma nu ntsu'u cha' ji'i lo'o Cristo, tso'o la si cua'ni cuayá' ycu' cu'ma ji'i ngu', nti' na'. Bi' cha' lacua culo'o ma ji'i nu cuxi, cha' ná cua'ni tya'a ngu' bi' lo'o ma tsiya' ti.

**Nu lo'o ntsu'u cha' cusuu
ji'na lo'o tya'a ñati na**

6 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, nu lo'o ndyaca sca cha' cusuu ji'i ma lo'o tya'a ñati

ma, ¿ha tso'o la cha' ndya'a ma slo bese, nti' ma? ¿Ha tso'o nti' ma cha' ndya'a ma slo ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti? ¿Ha ná tso'o la si tsa ma slo ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús? Jua'a taca ca ti cha' ji'i ma lo'o tya'a ma li'. ²Cua jlo ti' ma cha' cua nscua cha' ycu' na cua'ni cuayá' na ji'i lcaa ñati chalyuu lo'o cua tye ti cha', cha' cua ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ndyosi. Si jua'a caca cña nu cua'ni ma ca tiya' la, ¿ha ná caca ji'i ma cua'ni cuayá' ma ji'i sca cha' xca ti nde chalyuu juani? ³Lo'o jua'a nu ngu' xca ji'i ycu' Ndyosi ca nde cua, nda ma cuentya cha' lo'o ngu' bi' nga'a cha' cua'ni cuayá' na ji'i; bi' cha' ycu' ca na taca xquñi na sca cha' nu ndyaca ji'na lo'o tya'a na nde chalyuu. ⁴Lo'o ndyaca sca cha' cusuu ji'i ma lo'o tya'a ma, ná tso'o tsa lo'o ma ji'i tya'a ma cha' caca cuayá' ji'i ma slo xa' ñati nu ná stu'ba cha' ji'i lo'o tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús. ⁵Nscua na' cha' re cha' caca tyuju'u ti' ma slo ycu' Ndyosi. ¿Ha ná ntsu'u ni tsaca ngu' tya'a ma nu nchca cuayá' ti' ñi'ya caca xquñi cha' ji'i ma lo'o tya'a ma? ⁶Pana xa' tsa ña'a ndu'ni ma ca jua. Masi ñati tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús, ndya'a lo'o ma ji'i ca slo ngu' nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti, cha' cua'ni cuayá' ngu' bi' ji'i ngu' tya'a ma.

⁷Nu lo'o ntsu'u cha' cusuu ji'i ma lo'o tya'a ma, li' hora ti caca cuayá' ti' na cha' tya lyiji xñi tso'o ma cha' ji'i Jesús. ¿Ha ná tso'o la, masi ta ma chacuayá' cha' caca cha' cuxi bi' ji'i ma jua'a ti? ¿Ha ná tso'o la, masi cuaana ngu' cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma jua'a

ti? ⁸Pana si'i na tso'o la ndu'ni ma; cha' cuxi ndyu'ni ma lo'o ycu'i ngu' tya'a ngusñi ma cha' ji'i Jesús, hasta ntyucuaana ma na nu ntsu'u ji'i tya'a ma.

⁹Jlo ti' na cha' ná lo'o ñati cuxi taca tsaa ca su tlyu ca su laca ycu'i Ndyosi loo. Tso'o si liñi tsa caca cuayá' ti' ma cha' ná tsaa ngu' cuxi ca su tso'o bi': ñati nu suba' tsa ndu'ni lo'o tya'a, lo'o jua'a ñati nu ndu'ni tlyu ji'i lcu'i jo'ó ti, lo'o jua'a ñati nu ntsu'u cha' ji'i lo'o clyo'lo xa' ñati, jua'a nu ngu' qui'yu nu ndu'ni suba' lo'o tya'a qui'yu ti ngu', ¹⁰lo'o jua'a nu cuaana, lo'o jua'a nu nxlyaa na nu ntsu'u ji'i tya'a ngu', lo'o jua'a nu cu'bi, lo'o jua'a nu nchcui' cha' cuxi ji'i tya'a ngu', lo'o jua'a nu cuxi ti ndu'ni ngana ji'i tya'a ngu', ná tsaa chca ñati cuxi bi' ca su tso'o su ntucua ycu'i Ndyosi. ¹¹Lo'o jua'a ntsu'u xi cu'ma nu ngua'ni ma la cui' tya'a cha' cuxi bi' tya sa'ni la; pana cua xa' ña'a ndu'ni ma juani, cha' cua ngüityi Jesús lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ma tya li', cua ndyatí ma cuentya ji'i ycu'i Ndyosi li'. Cua ngüiñi cha' ji'i ma lo'o ycu'i Ndyosi nu lo'o ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Jesucristo nu Xu'na na, lo'o li' cua nda Ni Xtyi'i ycu'i Ni cha' tyanu ne' cresiya ji'i ma.

Ña'a tsaca tyucui ña'a na laca na ji'i ycu'i Ndyosi

¹²Ntsu'u quiya' nchcui' ñati: "Ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cua ña'a ca cha', ñi'ya nu nti' na' cha' cua'ni na'", nacui' ngu'. Chañi cha' ji'i ngu', pana ntsu'u cha' nu cua'ni na nu ná ntsu'u su xtyucua

ji'na. Lo'o na, taca ñacui na cha' ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cua'ni na ñi'ya nu nti' ti na cua'ni na; pana ná tso'o si qui'i tsa na ji'i sca cha' nu ndu'ni na ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu na ji'i. ¹³Ntsu'u chaca cha' nu nchcui' ñati: "Taca cacu na lcu'a ti lo na nu nti' na cacu na", nacui' ngu', "bi' cha' ntsu'u qui'ji ne' na cha' cua'ni cha'a na bi' lo'o na cacu na", nacui' ngu'. Chañi cha' bi', pana sca ti cuayá' cua'ni tye ycu'i Ndyosi ji'i na ndacu na lo'o jua'a ji'i cuaña' ycu'i na. La cui' jua'a cua ngüiñá ycu'i Ndyosi ji'i tyucui ña'a na lijya na chalyuu, pana si'i cha' culiji ti cuaña' na lo'o ndu'ni suba' na lo'o ñati, si'i xqui'ya cha' bi' ngüiñá Ni ji'na; cha' caca na ñati ji'i ycu'i Ni, cha' caca Ni nu Xu'na na, bi' cha' cua nda ycu'i Ndyosi ji'na lijya na chalyuu. ¹⁴Tlyu tsa cha' ngua'ni ycu'i Ndyosi lo'o Jesús nu Xu'na na lo'o ngua'ni Ni cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya', ngulo Ni ji'i yu ca su ntsiya yu ngujuii. La cui' jua'a tlyu tsa cha' caca lo'o cua'ni Ni cha' tyu'ú na chaca quiya', qui'ya Ni ji'na tyaa lo'o Ni ji'na ca lo'o tye chalyuu.

¹⁵Cristo ca ji'i tyucui ña'a tsaca ma lacua, stu'ba ti ntsu'u cha' ji'i ma lo'o nu xa' la ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo. Lo'o laca na ñati ji'i Cristo ni, ¿ha caca sa'a na ji'i sca nu cuna'a calle ti? Ná tso'o cua'ni na jua'a tsiya' ti. ¹⁶¿Ha ná jlo ti' ma cha' stu'ba ti tyiquee na, sca ti tañi na lo'o ñati bi', si tyu'u cha' ji'na lo'o, masi sa'a ti na ji'i? La cui' jua'a cha' nscua lo quityi cha' jo'ó nu ndi'ya nchcui': "Laca nu tyucuaa ngu' bi' ñi'ya si laca ngu' sca ti

ñati". Jua'a nchcui' quityi bi'. ¹⁷La cui' jua'a caca ji'na lo'o tyu'u cha' ji'na lo'o Jesús nu Xu'na na; nchca stu'ba cha' ji'na lo'o Jesús li', cha' ntsu'u Xtyi'i ycui' Ni ne' cresiya ji'na.

¹⁸Bi' cha' ná cua'ni suba' mā lo'o xa' ñati. Cua ña'a ca qui'ya nu ntsu'u ji'na, ná cua'ni ñu'u bi' jil'i ycui' na; pana lo'o cala' na jil'i xa' ñati nu si'i ñati ji'na, ycui' ca na cua'ni ñu'u na ji'na li'. ¹⁹⁻²⁰¿Ha ná nda mā cuentya cha' tyaca'a tsa mā jil'i ycui' Ndyosi, xqui'ya cha' nda Ni Xtyi'i ycui' Ni nu ndyanu ne' cresiya jil'i mā? Nga'aa si'i cuentya jil'i ycui' ti mā ndya'a mā, cuentya jil'i ycui' Ndyosi laca mā. Quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni Ni cuentya ji'na cha' ngulaá mā jil'i nu cuxi, cha' laca mā ñati jil'i ycui' Ni; bi' cha' cua'ni tlyu mā jil'i ycui' Ndyosi lcaa su ndya'a mā, tyi'u ti' mā jil'i Ni, lo'o jua'a tyucui tyiquee mā cua'ni mā lcaa cña nu culo ycui' Ni jil'i mā.

¿Ha tso'o la si caja clyo'o na?

7 Juani scua na' xi cha', cha' xacui' na' cha' jil'i mā cuentya jil'i quityi nu nguscua mā, nu ndyalaa slo na' tsubi' ti. Nu na ngu' qui'yu, tso'o la si ná caja clyo'o na; tyanu na jua'a ti, nti' na'. ²Pana nde chalyuu su ndi'i na, ntsu'u tsa cha' suba' nu ndu'ni ngu' lo'o ngu' cuna'a; bi' cha' ni na' jil'i mā cha' tso'o la si lcaa ñati caja clyo'o ngu', caja sca nu cuna'a jil'i sca nu qui'yu, lo'o jua'a nu cuna'a caja qui'yu jil'i. ³Nga'a cha' tyi'i tso'o nu qui'yu lo'o clyo'o yu, ñi'ya nu nga'a cha' caca; lo'o jua'a nu cuna'a ni, nga'a cha' tyi'i tso'o lo'o clyo'o ñi'ya nu nga'a

cha' caca. ⁴Bi' cha' nga'aa culo sca nu cuna'a cña jil'i ycui' ca si cua ngujui clyo'o, cha' nu qui'yu laca loo jil'i; lo'o jua'a nu qui'yu, nga'aa si'i ycui' ca yu nu culo cña jil'i yu lo'o cua ngujui clyo'o yu, cha' nu cuna'a laca loo jil'i yu li'. ⁵Ná tso'o si tyeje tacui tyuu tsa nu ná ndi'i mā lo'o clyo'o mā; sca ti si tyu'utsu' mā xi jil'i tya'a mā cha' caja xi tyempo chcui' mā lo'o ycui' Ndyosi Sti mā. Lo'o nteje tacui cha' bi', xa' tyi'i mā lo'o clyo'o mā li', ñi'ya nu ndi'i ti mā. Si ná cua'ni mā jua'a, ná tyiquee' quiñu'u cha' jil'i mā lo'o clyo'o mā cha' ná nchca talo mā tyuu tsa. Lo'o li' cua'ni nu xña'a ngana jil'i mā.

⁶Ná ñacui' mā cha' nclyo na' cña jil'i mā cha' caja clyo'o mā; nde laca sca cha' nu nda ti na' lo'o mā, ⁷cha' cuentya jna' tso'o la si tyanu ngu' ycui' ti ngu' ñi'ya nu ndi'i na', jua'a nti' na'. Pana xi xa' ca ña'a ndu'ni ycui' Ndyosi lo'o scaa ñati, cha' cua nda ycui' Ndyosi chacuayá' ñi'ya tyi'i scaa na; tsaca lo ña'a ndi'i tsaca ñati, chaca lo ña'a ndi'i chaca ñati, tsa ña'a chacuayá' nu nda Ni ji'na.

⁸Nde laca cha' nu ta na' lo'o cu'ma nu bilya caja clyo'o mā, cuati jua'a lo'o ngu' tya'a na nu ndyanu ti'i ti: tso'o la caca jil'i mā si tyi'i mā ñi'ya nu ndi'i ti na', nti' na'. ⁹Sca ti si ná talo mā tyi'i mā jua'a ti, tso'o la si caja clyo'o mā li', cha' ná tso'o si quiñu'u ti' na cha' xcui' ndijña tyiquee na jil'i ñati nu caca clyo'o na.

¹⁰Nu cu'ma nu ndi'i lo'o clyo'o mā ni, ndi'ya cña ntsu'u cha' cua'ni mā; ni si'i cuentya jna' ngulo na' cña re jil'i mā, ndi'ya cña nclyo

ycui' Ndyosi nu Xu'na na ji'i mā:
 Ná xtyanu ti'i cu'ma ngu' cuna'a ji'i
 clyo'o mā. ¹¹Si cua ngxu'tyanu mā
 ji'i nu qui'yu, nga'a cha' tyanu mā
 ycui' ti mā, sca ti si tyaja'a mā tyaa
 mā lo'o clyo'o mā chaca quiya'. Lo'o
 jua'a cu'ma ngu' qui'yu, ná ntsu'u
 chacuayá' ji'i mā cha' culo'o mā ji'i
 clyo'o mā.

¹²Nu juani ta na' sca cha' lo'o
 cu'ma ngu' qui'yu tya'a ngusñi
 na cha' ji'i Jesús, nu ntsu'u clyo'o
 mā nu tya lyiji xñi cha' ji'i Jesús;
 si tyaja'a bi' tyi'i bi' ñi'ya nu
 ndi'i ti lo'o mā, tso'o li'. Ná ntsu'u
 chacuayá' ji'i mā cha' culo'o mā ji'i
 nu cuna'a bi' cha' tyaa ngu'. Na' laca
 nu ngulo na' cña bi' ji'i mā; masi
 ná ndu ycui' Ndyosi lo'o na', pana
 sca ti cuayá' ndyu'u cha' bi'. ¹³La
 cui' ti cha' ta na' lo'o cu'ma ngu'
 cuna'a tya'a na nu ntsu'u clyo'o mā
 nu bilya xñi cha' ji'i Jesús, tya'a
 cha' nu ngusñi mā; ná tso'o culo'o
 mā ji'i nu qui'yu clyo'o mā si tya
 ndi'i tso'o ti ngu' lo'o mā. ¹⁴Ntucuá
 ycui' Ndyosi ji'i cha' nu nchcui' ngu'
 cuna'a bi' lo'o ycui' Ni cuentya ji'i
 clyo'o ngu', tso'o cha' bi' cuentya
 ji'i ycui' Ndyosi cha' clyo'o laca
 ngu'. Lo'o jua'a nu ngu' cuna'a nu
 tya lyiji xñi cha' ji'i Jesús, tya'a
 cha' nu cua ngusñi clyo'o, ntucuá
 ycui' Ndyosi ji'i cha' nu nchcui' nu
 qui'yu bi' lo'o ycui' Ni cuentya ji'i
 clyo'o ngu'; tso'o cha' bi' cuentya ji'i
 Ni cha' clyo'o laca ngu'. Nga'a cha'
 caca jua'a xqui'ya nu sube sñi' mā.
 Nga'aa laca ngu' sube bi' ñi'ya nu
 laca sñi' xa' ñati nu ná ndaquiya'
 ji'i ycui' Ndyosi tsiya' ti, cha' cua
 ngusñi Ni cuentya ji'i nu sube bi'
 xqui'ya cu'ma. ¹⁵Sca ti cha' ji'i ñati

nu ná ntaja'a xñi cha' ji'i Jesús
 bi', si cua nti' ngu' xtyanu ngu' ji'i
 clyo'o ngu', si lya' ti' ngu' ji'i clyo'o
 ngu' cha' ngusñi clyo'o ngu' cha' ji'i
 Jesús, li' ta mā chacuayá' cha' tyaa
 ngu' nu ná ngusñi cha' ji'i Jesús
 bi'. Nu ngu' tya'a na nu ngusñi cha'
 ji'i Jesús, masi qui'yu, masi cuna'a,
 cua ntsu'u chacuayá' ji'i mā cha'
 xtyanu mā ji'i clyo'o mā, sca ti si
 jua'a ti taca tyi'i mā ti ti chalyuu.
 Cua nti' ycui' Ndyosi cha' tyi'i tso'o
 na chalyuu. ¹⁶Cu'ma ngu' cuna'a,
 ná tyiquee' xñi clyo'o mā cha' ji'i
 Jesús xqui'ya cu'ma cha' jlya ti' mā
 ji'i Jesús; clya'a yu bi' ji'i nu xña'a li'.
 La cui' jua'a cu'ma ngu' qui'yu, ná
 tyiquee' xñi clyo'o mā cha' ji'i Jesús
 xqui'ya cha' jlya ti' mā ji'i Jesús;
 clya'a cho' ji'i nu cuxi li'.

**Ná ndulo tsa cha' ji'i ycui'
 Ndyosi na ca laca scaa na**

¹⁷Nu lo'o tya lyiji cusubi ycui'
 Ndyosi ji'na, tya li' cua laca nda Ni
 ji'na ñi'ya nu tyi'i scaa na chalyuu.
 Ycui' Ndyosi laca nu nda chalyuu
 ji'na tya clyo, lo'o jua'a ycui' Ni laca
 nu ngusubi ji'na cha' xñi na cha'
 ji'i Ni juani. Tya la cui' chalyuu bi'
 laca nu ntsu'u ji'na juani, la cui' ña'a
 chalyuu nu ngujui ji'na tya clyo;
 pana juani tyucui tyiquee na ndi'i
 na chalyuu. La cui' ti cha' nchcui'
 na' lo'o ngu' lcua ti quich'i su ndi'i
 ngu' nu ngusñi cha' ji'i Cristo.
¹⁸Ñi'ya nti' ngu' judío ni, lo'o
 ngusñi ngu' cha' ji'i Jesús xqui'ya
 cha' ngusubi Ni ji'i ngu', ná tso'o si
 caca tyuju'u ti' ngu' cha' ngusi'yu
 ñati quiji' ngu' cha' laca ngu' judío;
 ntsu'u cha' tyanu ngu' ñi'ya nu ña'a
 ti ngu' lo'o ngua cuañi' ngu'. Ngu'

xa' nasiyu ni, ná ntsu'u cha' jil'i ngu' cha' xi'yu quiji ngu' jua'a, nu lo'o xñi ngu' bi' cha' jil'i Jesús; ná ntsu'u cha' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío, tyanu ngu' ñi'ya nu ndi'i ti ngu' li'. ¹⁹Ná ndu'ni cha' cuentya jil'i ycu'i Ndyosi, masi ngulacua na jua'a, masi ná ngulacua na jua'a; nu ndu'ni cha' cuentya jil'i ycu'i Ndyosi laca cha' cua'ni na cña nu nclyo Ni ji'na. ²⁰Bi' cha' juani ña'a ti tya nga'a cha' tyi'i na chalyuu, ñi'ya ndi'i ti na tya lo'o ngusubi Ni ji'na cha' caca na ñati jil'i. ²¹Ná ndu'ni cha' masi msu nu ngüi'ya ñati laca ma nu lo'o ngusubi Ni jil'i ma, pana tso'o laca si caja nu ta caya' cha' tyu'u ma laja ti. ²²Ñati nu jua'a tya ntsu'u xu'na ngu' nu lo'o cua ngusubi ycu'i Ndyosi jil'i ngu', juani ndi'i tso'o ti ngu' bi', xqui'ya cha' cua ngusñi ngu' bi' cha' jil'i Jesús; masi ña'a ti tya laca ngu' ñati jil'i xu'na ngu', taca taquiya' ngu' bi' jil'i cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi juani. Lo'o jua'a nu ngu' msu nu ndi'i tso'o ti ni, lo'o cusubi Cristo jil'i ngu' bi', la cui' jua'a caca ngu' bi' msu jil'i ycu'i Ndyosi. ²³Quiña'a tsa cha' tso'o ngua'ni ycu'i Ndyosi cuentya ji'na, cha' ngulaá ma jil'i nu xña'a; bi' cha' ná ta ma chacuayá' jil'i ñati chalyuu ti nu nti' cua'a jil'i ma cha' ná tyi'i tso'o ti ma. ²⁴Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, ndi'ya clyacua ti' scaa ma: nga'a cha' tyi'i ma chalyuu ñi'ya nu ndi'i ti ma nu lo'o ngusubi Jesús jil'i ma tya clyo, ña'a ti tya xñi tso'o ti ma cha' jil'i ycu'i Ndyosi.

²⁵Bilya ta ycu'i nu Xu'na na cha' lo'o na' ñi'ya cua'ni ñati nu ntucua ycu'i ti, si caja clyo'o ngu', si ná

caja clyo'o ngu'; bi' cha' cuentya jna' ti, ta na' xi cha' lo'o ma. Taca xñi ma cha' jna', xqui'ya cha' lo'o na' ngua'ni tya'na ti' Ni 'na; bi' cha' ndyu'ni na' cña jil'i Ni. ²⁶Lye tsa laca chalyuu juani, ndyacua tsa cha' ti' jil'na; bi' cha' tso'o la si tyanu na ñi'ya nu ndi'i ti na, nti' na'. ²⁷Si ntsu'u clyo'o ma, tyi'i tso'o ma lo'o lacua, ná culo'o ma jil'i; si ndi'i ma ycu'i ti ma, ná culana ma jil'i ñi'ya nu caca clyo'o ma, nti' na'. ²⁸Pana la cui' ti cha', si'i qui'ya laca masi caja clyo'o ma; lo'o jua'a sca nu cuna'a nu bilya caja clyo'o, si'i qui'ya laca masi caja clyo'o bi'. Tsa bi' ti cha' ndube ti' na' jil'i ma, lcaa ña'a cha' ti' nu caca jil'i ma nde loo la su ndi'i ma chalyuu. Ná nti' na' cha' quiña'a tsa cha' ti' tyacua jil'i ma xqui'ya cha' ntsu'u clyo'o ma, xqui'ya cha' ndi'i sñi' ma li'.

²⁹Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, ndi'ya laca cha' nu ta na' lo'o ma: Tya xti tya tyempo tya lijya ji'na chalyuu. Bi' cha' cua'ni yala ma su ndi'i ma chalyuu; masi ntsu'u clyo'o ma, si'i xcui' cha' jil'i clyo'o ma tyu'u tyiquee ma; ³⁰masi nxi'ya ma, ná ñacu'i ma cha' xñi' ti' ma; masi nxy'i ma, ná ñacu'i ma cha' chaa tsa ti' ma; masi cui'ya ma sca yu'ba, ná culacua ti' ma cha' tsa cu' ti na jil'i ma laca bi'; ³¹masi ntsu'u tsa cha' tso'o jil'i ma nde chalyuu, ná culiji tsa ma tyempo jil'i ma xqui'ya cha' tso'o bi'. Cua lijya ti tye tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a lcaa na nu ntsu'u chalyuu nga'a cha' tye cha' bi'.

³²Cua nti' na' cha' ná caca xa' la cha' jil'i ma, cha' jua'a xqui'ya cha' bi' ná caca cua'ni tso'o ma cña.

Cu'ma ngu' qui'yu nu bilya caja clyo'o ma, taca cua'ni ma tsa lo ti cña ji'i ycu'i' Ndyosi li'; cua'ni ma ñi'ya nu nti' ycu'i' nu Xu'na na cha' cua'ni na li'. ³³Pana nu cu'ma nu ntsu'u clyo'o ma, cua ntsu'u tsa cña ji'i ma cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u ji'i ma chalyuu, cha' cua'ni ma ñi'ya nu tso'o la nti' clyo'o ma. Tucua lo cha' ntsu'u tyiquee ma li'. ³⁴Lo'o jua'a cu'ma ngu' cuna'a nu ntucua ycu'i' ti, lo'o jua'a nu cuañi' nu bilya caja clyo'o, taca cua'ni ma tsa lo ti cña ji'i ycu'i' nu Xu'na na; jua'a caca ma ñati ji'i ycu'i' Ndyosi tyucui ña'a tsaca ma, tyucui tyiquee ma. Pana nu cu'ma nu cua ntsu'u clyo'o ma, cua ntsu'u tsa cha' ndube ti' ma cha' caja ñi'ya nu tyiji yu'u ji'i ma chalyuu, cha' cua'ni ma ñi'ya nu tso'o la nti' clyo'o ma.

³⁵Nti' tsa na' cha' xtyucua na' ji'i cu'ma, bi' cha' nda na' cha' bi' lo'o ma. Si'i na ndaca'a na' ji'i ma cha' ná caja clyo'o ma, cha' ntsu'u cha' cua'ni ma ñi'ya nu tso'o la cuentya ji'i sa scaa ma. Na cua nti' na' cha' tyucui tyiquee ma cua'ni ma cña ji'i ycu'i' Ndyosi, lo'o li' ná caja nu cua'ni ñu'u tyucui nu cua ngulu'u Jesús ji'i ma.

³⁶Tso'o si ta sti nu cuna'a cuañi' chacuayá' caja clyo'o sñi', si'i qui'ya laca bi'. Cua ndyalaa ti' cho', cua la cui' tyempo caja clyo'o. Nga'a cha' cua'ni sti nu cuna'a ñi'ya nu tso'o la nti' yu cuentya ji'i sñi'; ná ntsu'u qui'ya ji'i, masi caja clyo'o sñi'. ³⁷Pana la cui' ti tso'o cua'ni xa' la ngu' tya'a ma, nu tso'o la nti' masi ná caja clyo'o sñi' tsiya' ti. Ná tso'o si tatsaa ngu' ji'i sca ñati cha' ta ji'i sñi' cha' caja clyo'o lo'o sñi'

ngu'. Ntsu'u chacuayá' ji'i sca ñati cha' cua'ni ñi'ya nu tso'o la nti' yu cuentya ji'i sñi' yu. ³⁸Jua'a laca cha' cuentya ji'i nu cuna'a cuañi' tya'a ma; tso'o si ta ma ji'i sñi' ma cha' caja clyo'o lo'o xa' ñati, lo'o jua'a sca ti cuayá' tso'o ndu'ni ñati nu ná nda ji'i, nti' na'.

³⁹Cu'ma ngu' cuna'a nu cua ngujui clyo'o ma, ná ntsu'u chacuayá' caja clyo'o lo'o chaca ñati laja lo'o tya lu'ú clyo'o ma. Sca ti si cua ngujui nu qui'yu ji'i ma, ca li' ntsu'u chacuayá' caja clyo'o ma chaca quiya'. Taca caja clyo'o ma li' chaca quiya' lo'o cua ña'a ca nu qui'yu nu nti' ma, sca ti si lo'o yu bi' laca ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús. ⁴⁰Pana nti' na' cha' tso'o la tyu'u tyiquee ma si ná caja clyo'o ma, si tyanu ma ycu'i' ti ma. Jua'a ncliyacua ti' na', cha' Xtyi'i ycu'i' Ndyosi nacui 'na cha' chcu'i' na' jua'a, nti' na'.

¿Ha cacu na sca na nu cua nscua slo jo'ó?

8 Nde scua na' chaca cha' nu tsa slo ma, cha' ca cuayá' ti' ma ni cha' ndyu'ni ma lo'o ndacu ma msta nu cua ngusta ngu' slo jo'ó tya clyo. Ntsu'u cu'ma nu ñacu'i ma: "Cua jlo ti' ya, cua nda ya cuentya cha' ná ntsu'u cha' tacati ji'i jo'ó jua; taca cacu ya msta bi'", ñacu'i ma. Chañi tsa cha' bi'. Pana tyixi cua'ni na lo'o tya'a ñati na nu lo'o chcu'i' na jua'a. Sca ti si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a ñati na, si cube ti' na ji'i ngu' bi', ca li' taca xtyucua na ji'i ngu'. ²Nu lo'o ndu'ni na lo'o ngu' cha' cua jlo ti' na sca cha', cha' cua laca ngua tsa'a na sca

cha', cha' tyixi nda na lo'o ngu' li'. Laca bi' ñi'ya si ná jlo ti' na tsiya' ti, si bilya ca tsa'a na tso'o ti sca cha' nu nga'a tsa cha' ca tsa'a na. ³Pana si tso'o ntsu'u tyiquee na ña'a na jil'i ycu'i Ndyosi, tyuloo Ni ji'na li', tyu'u cha' jil'i Ni lo'o na li'.

⁴Tso'o lacua. Ta na cha' lo'o tya'a na si tso'o cuentya jil'i ycu'i Ndyosi cha' cacu na msta nu cua ngusta ngu' slo jo'ó tya clyo. Cua jlo ti' na ñi'ya nu laca sca lcu'i jo'ó, lcu'i ti laca bi'. Ná tyacá' ña'a na sca na nu lu'ú, ñi'ya nu ña'a lcu'i jo'ó bi'. Sca ti ycu'i Ndyosi Sti na ntsu'u chalyuu.

⁵Chañi cha' quiña'a tsa jo'ó ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a nde cua ntsu'u xa' la jo'ó, ntucua bi' cuentya jil'i ñati chalyuu. Ndu'ni ngu' jil'i jo'ó bi', cha' laca bi' jo'ó cuentya jil'i ngu'; ndu'ni ngu' cha' laca bi' xu'na ngu'.

⁶Pana nu ñati tya'a ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús, sca ti ycu'i Ndyosi Sti na jlya ti' na jil'i tsiya' ti; la cui' ti jua'a sca ti ycu'i Jesucristo nu Xu'na na ngusñi na cha' jil'i. Ngüiná Ni tyucui ña'a chalyuu, xqui'ya Jesús ndya' lcaa lo na; cuentya jil'i ycu'i Jesús laca lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu, lo'o jua'a xqui'ya ycu'i Jesús ndi'i na chalyuu.

⁷Pana ná lcaa ñati nchca cuayá' ti' cha' bi'. Ntsu'u ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús nu ná nchca cacu sca na nu cua nscua slo jo'ó tya clyo. Nu ngua tya sa'ni la, cua ngui'i tsa ngu' bi' jil'i jo'ó bi'; lo'o juani ña'a ti tya ntsu'u ti' ngu' bi' cha' na cacu jo'ó laca na nu cacu ngu' bi'. Bi' cha' ná ndalo ngu' bi' tsiya' ti cha' cacu ngu' cuaña' nu ngua msta bi'; cha' cuxi laca cha' bi' cuentya jil'i ngu' bi'.

⁸Masi jlo ti' na cha' sca na cacu na

ni, si'i bi' laca nu ndu'ni cha' tso'o la na cuentya jil'i ycu'i Ndyosi. Si'i na caca tso'o la na, masi cacu na jil'i; lo'o jua'a ná sca cha' caca ji'na, masi ná cacu na jil'i. ⁹Bi' cha' cui'ya ma cuentya ñi'ya cua'ni ma slo ngu' nu tya ncyacua tsa ti' bi'. Ntsu'u chacuayá' ji'na cha' cacu na cua ña'a ca na tu'ni; pana ná tyiquee' tyu'utsu' ngu' bi' jil'i tyucui liñi si ná tso'o ti cua'ni ma slo ngu', si cacu ma msta nu nscua slo jo'ó tya clyo. ¹⁰Ndi'ya cha' caca lo'o ñati nu tya quiña'a tsa ncyacua ti' jil'i na nu nscua slo jo'ó bi' li'. Nti' ngu' cha' cua jlo tso'o ti' ma lcaa cha' jil'i Jesús. Nu lo'o ña'a ngu' jil'i ma cha' nga'a ma slo jo'ó, ndacu ma na laca nu nscua slo jo'ó, lo'o ngu' cua'ni ngu' ñi'ya nu ndyu'ni ma nti' ngu' li', masi cha' cuxi laca bi' cuentya jil'i ngu'. ¹¹Lo'o jua'a caca cuxi jil'i ngu' li', chcuna' tyucui jil'i ngu' xqui'ya cu'ma nu cua jlo ti' ma cha' liñi jil'i ycu'i Ndyosi. Tso'o la tyi'u ti' ma cha' lo'o xqui'ya ngu' bi' ngujuii Cristo. ¹²Cha' cuxi ndyu'ni ma lo'o ycu'i Cristo li', xqui'ya cha' ngua'ni ma cha' cuxi bi' lo'o ngu' tya'a ngusñi ma cha' jil'i Ni; na ndyu'ni ñu'u ma jil'i ycu'i' ngu' li', xqui'ya cha' tya ncyacua tsa ti' ngu' bi'. Ná talo ngu' bi' si ña'a ngu' cha' ndu'ni ma jua'a. ¹³Lo'o jua'a na', tso'o la masi ná cacu na' cuaña' nu cua nscua slo jo'ó, cha' jua'a ná cua'ni ngu' tya'a na' cha' cuxi xqui'ya na' li'. Ná nti' na' cha' tyu'utsu' ngu' tya'a na' jil'i tyucui liñi.

Ntsu'u chacuayá' jil'i Pablo, cha' ycu'i Ndyosi laca nu cua nda cña jil'i yu

9 Cua ntsu'u chacuayá' 'na cha' cua'ni na' cua ña'a ca lo cha'.

Cua ngua'a loo ycuil' Ndyosi 'na cha' cua'ni na' cña jil'i Ni, nu lo'o na'a na' jil'i ycuil' Jesús nu Xu'na na. Ngusñi mā cha' jil'i Jesús juani xquil'ya cha' ndu'ni na' cña jil'i Ni, ²masi nti' xa' ñati' cha' si'i cña jil'i Ni laca na'; pana cu'mā ngu' Corinto cua nslo mā 'na, cha' cua nda na' cha' jil'i Jesús lo'o mā tya clyo. Chañi cha' bi'. Taca jlo ti' ngu' cha' jua'a laca cña nu ndyu'ni na', lo'o ña'a ngu' ñi'ya ndyaca cha' bi' lo'o mā.

³Ndi'ya nxacui' na' cha' jil'i ngu' nu lo'o nchcui' chu' ti ngu' 'na:
⁴Ntsu'u chacuayá' 'na cha' xñi na' xi na cacu na' lo'o na co'lo na' caya' lo cña nu ndyu'ni na', ni na' jil'i ngu' bi'. ⁵Lo'o jua'a taca caja clyo'lo na' lo'o sca nu cuna'a nu tya'a ngusñi na' cha' jil'i Jesús, cha' tya'a lo'o na' jil'i tyucui' laca su ndya'a na' tyijyu', ni na' jil'i ngu' bi'. Jua'a ndu'ni tya'a ndya'a na' cña, masi tya'a ycuil' nu Xu'na na, masi Pedro, ntsu'u clyo'lo ngu' bi'. ⁶Si'i sca ti na' lo'o Bernabé nu nga'a cha' cua'ni lye ya cña cha' caja na cacu ya, laja lo'o nclyu'u ya cha' jil'i ycuil' Ndyosi jil'i ngu'. ⁷¿Ha ná jlo ti' mā ñi'ya ndu'ni ñati' chalyuu cha' tyiji yu'u jil'i ngu' chalyuu? Ñi'ya nti' ngu' sendaru ni, ná ndya'a bi' cusuu laja ti, ntsu'u nu nda caya' jil'i ngu'. Lo'o jua'a ñati' nu ntsu'u cña ne' quixi' ni, ndyiji na cacu ngu' lo na nu ntyaa ngu'; nu ngu' nu ndya'a lo'o scu' ñati' ni, ndyiyu ngu' styi' nu ndyu'u jil'i scu' ngu'. Bi' cha' ntsu'u chacuayá' jil'i ya cha' caja na nu tyiji yu'u jil'i ya chalyuu. Jua'a ni na' jil'i ngu' bi'. ⁸Nchcui' na' re ñi'ya nu laca cha' jil'i ñati' chalyuu, ñi'ya nu ndyiji na ndacu ngu'; pana la cui' jua'a

nchcui' cha' nu nscua lo quityi jil'i ycuil' Ndyosi, cha' jo'ó nu nguscua Moisés tya sa'ni. ⁹Ndi'ya nchcui' lo quityi bi': "Ná xca' mā tu'ba toro lo'o nxsatá ni' nguata trigo cha' tyu'u si'yu bi'". Jua'a cha' nchcui' lo quityi bi'. Ni si'i cha' jil'i toro ti nchcui' ycuil' Ndyosi, cha' tya'na ti' Ni jil'i ni' cha' caja xi tyempo cacu ni'; ¹⁰lo'o cha' jil'i ya nchcui' Ni, jil'i cuare nu ndya'a ya tyijyu' cha' chcui' ya cha' jil'i ycuil' Ndyosi lo'o ñati'. Ñi'ya nu laca jil'i ngu' nu nclya'a yuu lo'o toro, ñi'ya nu laca jil'i ngu' nu ndu'ni clacua, jua'a laca jil'i ya; lo'o cuare ntsu'u chacuayá' jil'i ya cha' jña ya xi cha' tso'lo nu ntsu'u jil'i ngu' nu lo'o cua ndye cña jil'i ya. ¹¹Nu cña nu ndyu'ni ya cuentya jil'i mā ni, si'i sca cña nu taca ña'a mā jil'i laca bi', ne' cresiya jil'i mā ndyaca cña bi'; pana taca tyi'u ti' mā jil'i ya, na laca nu lyiji jil'i ya cha' tyiji yu'u jil'i ya nde chalyuu. ¹²Xa' la tya'a ndyu'ni ya cña ndyiji na laca nu lyiji jil'i ngu' nu lo'o nda mā xi xcaya' ngu' bi'. ¿Ha ná tso'lo si la cui' ti cha' caja jil'i ya, ñi'ya nu ndyiji jil'i ngu' bi'?

Tsa bi' ti cha', ná ndijña ya cha' tso'lo bi' jil'i mā tsiya' ti. Ndalo tsa ya jil'i cua ña'a ca cha' ti'i nu ndyacua jil'i ya, cha' ná nti' ya tsiya' ti tacu' ya jil'i cha' tso'lo jil'i Cristo nu nchcui' ya lo'o mā, cha' ná cuna ñati' jil'i cha' bi'. ¹³Ná tyiquee' cua jlo ti' mā ñi'ya nu ndyaca jil'i nu laca cña ne' laa tlyu jil'i ngu' judfo. ¿Ha si'i la cui' ti ne' laa bi' ndyiji na ndacu ngu' bi'? Ndyiji na cacu sti jo'ó ne' laa bi' nu tsa cu' ti nxñi msta' nu ndya'a lo'o ngu' ne' laa, cha' taqui' lyiji ngu' jil'i lo mesa jil'i

ycui' Ndyosi; sa yu'be ti msta' bi' caja ji'i sti jo'ó bi' cha' cacu ngu'.

¹⁴Lo'o cuare, lo'o ncliji chalyuu ji'i ya su ndya'a ya tyijyu' cha' nchcui' ya cha' tso'o nu ji'i ycu' Ndyosi lo'o ñati, tso'o si ta ngu' xi na tyiji yu'u ji'i ya chalyuu. ¹⁵Pana ná ngüijña na' na cacu na' ji'i ngu' tsiya' ti lcaa se'i su ndya'a na'. La cui' jua'a ná nscua na' quityi re cha' jña na' na cacu na' ji'i cu'ma, cha' ná xñi na' na nu ta ngu' 'na masi cajaa ycu' na'; tso'o la nti' na' cha' ndu'ni na' cña re jua'a ti, ná lo'o caya'.

¹⁶Ná tso'o si tyucuaa ti' na' ji'i ma' xqui'ya cha' ndya'a na' nchcui' na' cha' tso'o nu ji'i Jesús lo'o ñati, na cua ngua'a loo Ni 'na cha' cua'ni na' cña bi'. Tlyu tsa cha' ti'í caca 'na si ná chcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ñati. ¹⁷Nu lo'o cua'ni na' sca cña cuentya 'na ti, ndu' ti' na' cha' caja xcaya' na' li'. Pana xa' ña'a cña laca cña nu nda Ni 'na; na cua ndyanu cña bi' 'na cha' bi' ti cña cua'ni na', cha' cua ndatsaa Ni 'na cha' cua'ni na' ji'i. Bi' cha' ndyu'ni na' cña bi'.

¹⁸¿Ha ná caja xcaya' na' li'? Chañi cha' caja bi' 'na, pana xa' lo na laca bi' li'; laca cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' nu lo'o nchcui' na' cha' tso'o ji'i Jesús lo'o ñati. Bi' cha' tso'o tsa nti' na', masi ná nda ngu' xcaya' na'. Ná nti' na' jña na' xcaya' na' ji'i ma, masi ntsu'u chacuayá' cha' jña na' cha' bi' ji'i ma, laja lo'o ndyu'ni na' cña ji'i ycu' Ni.

¹⁹Ntsu'u chacuayá' cua'ni na' ni cña laca nu nti' na' cua'ni na'. Ná tucui ndatsaa 'na cha' cua'ni na' cña ji'i ngu' nquicha'; pana nti' na' cha' quiña'a la ñati xñi ngu' cha' ji'i Cristo, bi' cha' nda na' chacuayá' ji'i

cua ña'a ca ngu' cha' tatsaa ngu' 'na. ²⁰Nu lo'o nga'a na' slo ngu' judío, li' ndyu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni lcaa ngu' judío, cha' xñi la ngu' judío cha' ji'i Cristo. Nchcui' na' cha' ji'i Jesús lo'o ngu' bi', bi' cha' ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío lo'o tya'a ngu', jua'a ndu'ni na' slo ngu', masi nga'aa ntsu'u cha' taquiya' na' ji'i cha' cusu' ji'i ngu' bi', nu cña nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi cha' cua'ni ngu' bi' tya sa'ni la. Pana laca cha' cua nti' na' cha' quiña'a la ñati bi' xñi ngu' cha' ji'i Cristo. ²¹Ngu' xa' tsu' ni, ná nga'a cha' taquiya' ngu' ji'i cha' nu laca ji'i ngu' judío. Bi' cha' ñi'ya si laca na' ñati tya'a ngu', jua'a ndi'i na' lo'o ngu' xa' tsu' li', cha' tso'o la xñi ngu' bi' cha' ji'i Cristo. Laja li' ndaquiya' na' lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi Sti na lo'o na, cha' jua'a nga'a cha' caca si taquiya' na' ji'i Cristo. ²²Lo'o li', lo'o ndi'i na' lo'o ngu' tya'a ngusñi na' cha' ji'i Jesús nu tya lyiji jlya tso'o ti' ngu' cha' ji'i Jesús, ñi'ya si stu'ba ti cha' laca 'na lo'o ngu', jua'a ndi'i na' lo'o ngu' li', cha' cuna la ngu' bi' cha' ji'i Cristo. Lcua ti lo cña cua'ni na' cha' tyaja'a la ñati xñi ngu' cha' ji'i Cristo. ²³Jua'a ndu'ni na' lcua ti se'i su ndya'a na', cha' nchcui' na' lo'o ngu' cha' tso'o ji'i Jesús. Cua nti' na' cha' ñi'ya ndyaca tso'o ne' cresiya 'na xqui'ya cha' bi', la cui' jua'a caca tso'o ne' cresiya ji'i lcaa ñati.

²⁴Ndi'ya laca cña nu nda Ni 'na, ñi'ya ndyaca lo'o cua'ni ngu' sca posta lo'o nxna ngu'. Tyuu tya'a ngu' xna ngu' stu'ba ti li', masi sca ti yu tyijiloo ji'i ca ta'a ngu' su tye cha' bi'. La cui' jua'a caca lo'o na, nga'a cha' tsa cu' ti cua'ni na cña

ñā'a cuayá' nu tye chalyuu ji'na.
²⁵Lo'o cua xna ti ngu' sca posta ni, ná taquiya' ngu' ji'i sca cha' nu cua'a ji'i ngu' cha' ná xna tso'o ngu'; talo ngu' ñā'a cuayá' nu tyijiloo ngu' ji'i tya'a ngu', cha' cua'ni ngu' ngana. Su cua ndye, li' caja xi cha' tso'o ji'i ngu' nu ngua'ni ngana bi', masi xti ti tyempo talo cha' bi', pana xa' ñā'a cha' ndyaca lo'o na. Lye tsa ndyu'ni cña ti' na leaa hora, ñā'a cuayá' ta Ni sca cha' tso'o ji'na, sca cha' nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti. ²⁶Lo'o na', ñi'ya laca sca ñati nu nxna posta, jua'a ndu'ni na' nde chalyuu; liñi tsa nxna na' ñā'a cuayá' tyalaa na' su ndye tyucuii. La cui' ñi'ya laca si nxuu tya'a na' lo'o ndacu' ti na', ná nducu' na' ndacu' na' lo cui'i ti. ²⁷Nhcube' na' ji'i ycu' ca na', cha' talo chalyuu 'na, cha' ná xtyanu ti'i Ni 'na tsiya' ti. Quiña'a tsa cha' cua ngulu'u na' ji'i xa' ñati cuentya ji'i ycu' Ni, lo'o jua'a ntsu'u cha' taquiya' ycu' na' ji'i cha' bi'.

Ná cua'ni tlyu na ji'i cua
 ñā'a ca lcu'i jo'ó

10 Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús, tya nti' na' cacha' na' ji'i ma chaca quiya' ñi'ya ngua ji'i jyo'o cusu' ji'na, nu lo'o nguta'a ngu' lo'o jyo'o Moisés nu ngua sa'ni. Ndacui sca coo nde cua su nguta'a ngu' bi', cha' ná ñā'a ngu' xña'a bi' ji'i ngu'. Tso'o ti nteje tacui ngu' bi' cla'be lo hitya su naa Tyujo'o Nga'a, ngutu'u ngu' chaca tsu' li'. ²Coo nu ndacui bi', lo'o jua'a hitya tyujo'o bi', bi' laca nu ngua'ni cha' ngusñi ngu' cha' ji'i Moisés; bi' cha' ngutu'u lca'a ngu' ji'i, ñi'ya laca cha' lo'o

tyucuatya na cuentya ji'i Jesús.

³Ycui' Ndyosi laca nu nda na ndyacu ca ta'a ngu' bi'; ⁴la cui' jua'a ngujui na ndyi'o leaa ngu' bi', cha' ycu' Ndyosi laca nu cua nda leaa na bi' ji'i ngu'. Sca quee tlyu nu nga'a ca sii' cua'a, ca quiya' quee bi' ngutu'u hitya nu ndyi'o ngu'. Ycui' Ndyosi laca nu nda hitya nu ndyi'o ngu' bi', cha' masi tya li' nguta'a ycu' Cristo lo'o ngu' bi', nguna'asij Ni ji'i ngu' su nguta'a ngu'. ⁵Masi jua'a ngua'ni ycu' Ndyosi, ná ntaja'a ngu' bi' taquiya' ngu' cha' ji'i Ni tsiya' ti. Bi' cha' ngua taja ti' Ni ji'i ngu' li', nguxtyanu ti'i Ni ji'i ngu'; ca lo nati' btyi bi' ngujui ngu' li', ndyanu tyijya ngu' bi' to' tyucuii bi'.

⁶Lo'o jua'a na, taca tyi'u ti' na ñi'ya nu ngua'ni jyo'o cusu' bi' nu ngua sa'ni. Ná tso'o si xcui' na tyu'u tyiquee na ji'i cha' cuxi, cha' la cui' jua'a ngua'ni ngu' bi' tya li'. ⁷La cui' ti ná tso'o cha' cua'ni tlyu na ji'i lcu'i jo'ó, ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi'. Ndi'ya nhcui' cha' nu nscua lo quityi cusu' cha' ji'i ñati bi': "Tsa cu' ti ndya'a ngu' jii. Na ndi'i ti ngu' ndyacu ngu' ndyi'o ngu' lo'o tya'a ngu', li' ndatu ti ngu' cha' quijya ngu' lo'o tya'a ngu'", nacui lo quityi bi'. ⁸La cui' ti ná tso'o cha' cua'ni suba' na lo'o xa' cuna'a, ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' li'. ¿Ñi'ya ngua li'? Sca ti tsā ngujui calaa ntucua sna mil tya'a ñati bi' xqui'ya cha' cuxi bi'. ⁹Jua'a ná tso'o cha' xtyí lo'o ti na ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na, cha' quiña'a tsa cha' clyu ti' ngüi'ya Ni ji'na. Jua'a ngua'ni ngu' bi' nu ngua sa'ni, li' ngusu'ba Ni cuaña lijya cha' ndyujui ni' ji'i ngu' bi'. ¹⁰La cui' ti cha' ná ntsu'u cha' hcui' cuxi na

ji'ḷi ycu' Ndyosi. Cua ntsu'u xi jyo'o cusu' bi' nu ngua'ni ngu' jua'a, lo'o li' ndye ngu' ndyujuii Ni ji'ḷi ngu' bi', cha' nda Ni sca xca lijya nu ndyujuii ji'ḷi ngu' bi'.

¹¹Lcaa cha' tlyu bi' ngua ji'ḷi jyo'o cusu' bi' nu ngua sa'ni, cha' caja ñi'ya tyi'u ti' xa' ñati' nde loo la na laca nu ngua ji'ḷi jyo'o cusu' bi', ni cha' laca ngua ji'ḷi ngu' bi' jua'a. Lo'o jua'a tya nscua cha' bi' lo quityi cha' cube ti' na ji'ḷi cha' bi'. Cua ngulala ti tye chalyuu su ndi'ḷi na juani; ¹²bi' cha' tso'o si cube ti' ma cha' ná tyu'utsu' ma ji'ḷi tyucuii nu li'ni ca, si nti' ma cha' tso'o ti tyi'ḷi cresiya ji'ḷi ma, cha' ná tyacua sca cha' cuxi ji'ḷi ma tsiya' ti. ¹³Lcaa quiya' lo'o tyacua sca cha' cuxi ji'ḷi ma, ná cube ti' ma li', la cui' jua'a ndyaca ji'ḷi cua ña'a ca ñati' chalyuu. Pana ná cube ti' ma, ña'a ycu' Ndyosi ji'na; lcaa cña nu nacui' Ni cha' cua'ni Ni cuentya ji'na, ndu'ni Ni cña bi'. Ná ta Ni chacuayá' cha' tyijiloo sca cha' cuxi ji'ḷi ma ña'a cuayá' nu nga'aa caca xtyanu ma ji'ḷi; pana la cui' hora lo'o cua cñilo'o ti cha' cuxi bi' ji'ḷi ma, li' xtyucua Ni ji'ḷi ma cha' ná cua'ni ma ji'ḷi, lo'o li' taca clyaá ma ji'ḷi cha' cuxi bi'.

¹⁴Cu'ma tya'a tso'o na, ntsu'u tsa tyiquee na' ña'a na' ji'ḷi ma, bi' cha' nchcui' tsa na' lo'o ma juani cha' ná cua'ni tlyu ma tsiya' ti ji'ḷi lcu' jo'ó ji'ḷi ngu', nga'aa tsa ma su ntucua bi'. ¹⁵Nti' na' cha' nduna tso'o ma, cua laca nlyacua tso'o ti' ma nti' na', bi' cha' nchcui' na' lo'o ma jua'a. Taca cui'ya ma cuentya cha' chañi laca cha' nu nda na' lo'o ma juani. ¹⁶Lo'o ndyu'u ti'ḷi na stu'ba

ti lo'o ngu' tya'a ngusñi na cha' ji'ḷi Jesús ndyi'yu na, lo'o jua'a ndacu na li'; jua'a ndu'ni na xqui'ya cha' ngulacua Jesús ji'ḷi cha' bi' tya clyo. Bi' cha' clyo nda na tsa xlya'be ji'ḷi ycu' Ndyosi xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús bi'. Lo'o ndyi'yu na vino bi', li' stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Jesús lo'o lcaa ngu' tya'a na, nu lo'o ntsu'u ti' na cha' cua ndyalu tañi ycu' Jesús lo'o ngu'jii Ni lo crusi xqui'ya na. Lo'o ndacu na xlyá bi', la cui' jua'a li', stu'ba ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús lo'o lcaa ngu' tya'a na, nu lo'o ntsu'u ti' na cha' nda Jesús ji'ḷi tyucui ña'a ycu' ca cha' ngu'jii Ni lo crusi xqui'ya na. ¹⁷Sca ti ycu' xlyá nscua lo mesa su ndacu na stu'ba ti; lo'o ndya'be xlyá bi', li' ndyiji na cacu ca ta'a na, masi tyuu tsa tya'a na. Tsa tlyu ti ndi'ḷi na cha' stu'ba ti laca na ñati' ji'ḷi Jesús.

¹⁸Cui'ya ma xi cuentya ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío. Ndyaa' lo'o ngu' ji'ḷi msta' cha' sta ngu' ji'ḷi lo mesa su ndu'ni tlyu ngu' ji'ḷi ycu' Ndyosi. Lo'o li' ntsu'u nu laca cña ne' laa bi', nu ndacu na nu ngua msta' bi'. Ntsu'u cha' ji'ḷi nu ndyacu msta' bi' lo'o ycu' Ndyosi, cha' xqui'ya Ni ntucua mesa bi'. ¹⁹Xa' ña'a ndu'ni ngu' xa' tsu' lo'o lcu' jo'ó ji'ḷi ngu'. Lo'o ngu' bi' nsta ngu' cuaña' lo mesa cha' caca msta' ji'ḷi jo'ó ji'ḷi ngu'. ¿Ha tso'o la chacuayá' ntsu'u ji'ḷi lcu' jo'ó bi' lacua? Ná ntsu'u cha' ji'ḷi bi' tsiya' ti. Stu'ba ti ña'a cuaña' msta' bi' lo'o xa' la cuaña'. ²⁰Ndi'ya laca cha' lo'o ndu'ni tlyu ngu' ji'ḷi jo'ó bi': Si'i ji'ḷi ycu' Ndyosi ndu'ni tlyu ngu' bi', ji'ḷi tyuu lo cui'ḷi xña'a ndu'ni tlyu ngu' lo'o ndu'ni ngu' jua'a. Lo'o cu'ma ni, ná tso'o cua'ni tya'a ma

lo'o cui'i xña'a bi'. ²¹Ná tso'o co'o ma cuentya ji'i cui'i xña'a bi', lo'o li' co'o ma na nu cua nda Jesús nu Xu'na na cha' co'o na. Ná tso'o tsiya' ti cha' bi'; ni ná tso'o cacu ma cuentya ji'i cui'i xña'a bi', li' nde loo la cacu ma cuentya ji'i Jesús nu Xu'na na. ²²¿Ha nti' na cha' ca chii ti' ycu'i Ndyosi nu Xu'na na ña'a Ni ji'na? ¿Ha nhca la ji'na que ycu'i Ndyosi lacua, nti' na?

Cube ti' na ji'i xa' ñati, si'i xcu'i cha' ji'i ycu'i ca na cube ti' na

²³Chañi tsa cha' nu nhcui' ñati: “Ntsu'u chacuayá' cua'ni na cua ña'a ca cha' nu nti' ti na cua'ni na”, nacui' ngu'. Pana ntsu'u xi cha' nu ndu'ni na nu ná taca xtyucua ji'na tsiya' ti. Chañi cha' taca cua'ni na ñi'ya nu nti' ti na, pana si'i leaa cha' bi' ndu'ni cha' xñi tso'o na cha' ji'i ycu'i Ndyosi. ²⁴Nga'a cha' culacua ti' na ñi'ya nu caca tso'o la cha' ji'i xa' ñati, si'i xcu'i na cuentya ji'na ti culacua ti' na.

²⁵Taca cacu ma leaa na ndacu nu nhca caya' ni'i leaya'; ná sca culacua ti' ma na ca laca bi', si tso'o, si ná tso'o laca bi' cuentya ji'i ma. ²⁶Ycu'i Ndyosi Sti na ca ji'i tyucui ña'a chalyuu, lo'o jua'a la cui' Ni ngüiñá Ni leaa lo na nu ntsu'u chalyuu.

²⁷Ná cube ti' ma si hcui' sca ñati lo'o ma cha' cacu ma xi slo ngu', masi sca ñati nu ná ntsu'u cha' ji'i lo'o ycu'i Ndyosi laca bi'. Tso'o si tsa ma slo ngu' bi' si nti' ma lacua. Lo'o li' cacu ma ji'i na laca nu ta ngu' ji'i ma; ná ntsu'u cha' cube ti' ma ji'i na bi', si tso'o, si ná tso'o laca bi' cuentya ji'i ma. ²⁸Sca ti

si cacha' sca ñati tya'a ndyacu ma cha' msta nu nscua slo jo'ó laca nu cuaña' nu ndyacu ma bi', li' ná tso'o cha' cacu ma ji'i. Tso'o la si cui'ya ngu' bi' cuentya cha' cuxi laca na bi' cuentya ji'i ma, cha' caca jlo ti' ngu' cha' ná ntsu'u cha' cacu ma na bi' lo'o ngusñi ma cha' ji'i Jesús. ²⁹Cu'ma cua jlo ti' ma cha' bi'. Chaca yu bi' tya lyiji caca cuayá' tso'o ti' yu, bi' cha' ná nti' na cha' tyu'utsu' yu ji'i tyucui liñi si ña'a yu cha' ndyacu ma na bi'.

Ná tyiquee' ñacu'i ma 'na li': “¿Ni cha' laca xcu'i cuentya ji'i xa' ñati culacua ti' na? Ntsu'u chacuayá' cua'ni na' ñi'ya nu nti' na' cua'ni na'. ³⁰Si nda tsa na' xlya'be ji'i ycu'i Ndyosi cuentya ji'i na ndacu na', ¿ni cha' laca hcui' ñati cha' cuxi 'na lo'o ndacu na' ji'i lacua?” ñacu'i ma 'na. ³¹Tso'o lacua masi cacu ma, masi co'o ma, masi cua'ni ma leua ti lo cña nu ndyu'ni ma, pana tyi'u ti' ma ji'i ycu'i Ndyosi laja lo'o cua'ni ma leaa cña bi', cha' caca cuayá' ti' ngu' li' cha' tso'o tsa laca cha' ji'i ycu'i Ndyosi, la cui' cha' nu cua ngusñi ma. ³²Ná ta ma chacuayá' tyu'utsu' ni tsaca ngu' ji'i tyucui liñi ji'i Cristo; ni ngu' judío, ni ngu' xa' tsu' nu si'i ngu' judío laca, ni tsaca ñati tya'a ngusñi ma cha' ji'i ycu'i Ndyosi, ná tso'o tsiya' ti si tyú ngu' ya' nu xña'a. ³³Lcaa su ndyu'ni na' cña ndube ti' na' ji'i xa' ñati, si caca tso'o cresiya ji'i ngu' lo'o cua'ni na' cña bi'. Si'i na tyacua cha' tso'o ji'i ycu'i ca na', nti' na' cha' caca tso'o cresiya ji'i cua ña'a ca ñati, cha' caja ñi'ya clyaá ngu' ji'i nu cuxi li'.

11 Bi' cha' cui'ya tso'o ma cuentya ña'a cña nu ndu'ni

na', lo'o la cui' jua'a cua'ni ma li',
cha' ñi'ya laca cña nu ngua'ni
Cristo, jua'a laca cña nu ndu'ni na'.

**Ñi'ya cua'ni nu ngu' cuna'a lo'o
ndyu'u ti'i ngu' lo'o na**

²Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i
Cristo, tso'o tsa ntsu'u tyiquee na'
ña'aa ji'i ma, cha' xcui' ndyi'u ti'
ma 'na, lo'o jua'a ndu'ni ma lcaa lo
cha' nu ngulu'u na' ji'i ma. ³Ndi'ya
nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma:
Ycui' Ndyosi laca loo ji'i Cristo, lo'o
jua'a Cristo laca loo ji'i lcaa ñati; la
cui' jua'a nu qui'yu laca loo ji'i nu
cuna'a. ⁴Bi' cha' ná tyucua smalyu
scua' que ngu' qui'yu ne' laa su
ndyu'u ti'i ma; masi hcui' yu
lo'o ycui' Ndyosi, masi cacha' yu
sca cha' ji'i Ni ji'i ñati, ná tyucua
smalyu hique yu. Loo laca Cristo
ji'i yu, bi' cha' ná cua'ni tyucuaa
ti' yu ji'i Ni ñi'ya si tyucua smalyu
hique yu. ⁵⁻⁶Pana nu ngu' cuna'a
ni, tso'o si sta ngu' payu hique ngu'
lo'o ndyu'u ti'i lcaa ngu' ne' laa;
masi hcui' ngu' lo'o ycui' Ndyosi,
masi cacha' ngu' sca cha' ji'i ycui'
Ndyosi ji'i ñati, sta ngu' payu hique
ngu', cha' ná cua'ni tyucuaa ti'
ngu' cuna'a ji'i clyo'o ngu' ca su
ndyu'u ti'i ngu' li', cha' loo la laca
nu qui'yu ji'i nu cuna'a. Nelyá cu'ma
quicha' hique nu cuna'a nu ngua
sa'a ji'i ngu', cha' ca tyuju'u ti'; la
cui' jua'a stu'ba ti laca nu cuna'a nu
ná sta payu hique ne' laa. Bi' cha'
cu'ma ngu' cuna'a, si ná nti' ma
cua'ni tyucuaa ti' ma ji'i nu ngu'
qui'yu su ndyu'u ti'i ma lo'o ngu',
tso'o la si tacu' ma hique ma li'; ná
ntsu'u cha' ca tyuju'u ti' ma li'. ⁷Ná
ntsu'u cha' tacu' ngu' qui'yu hique

ngu', cha' ycui' Ndyosi ngüiñá ji'i
sca nu qui'yu tya clyo; ñi'ya nu
ña'a ycui' Ni, jua'a ña'a ngüiñá Ni
ji'i nu qui'yu bi'. Pana xa' cha' laca
ji'i nu cuna'a, tso'o tsa ña'a nu
cuna'a xqui'ya nu qui'yu. ⁸Clyo
ngüiñá ycui' Ndyosi ji'i nu qui'yu,
tiya' la li' ngüiñá Ni ji'i nu cuna'a.
Tyijya si' nu qui'yu ngulo Ni cha'
ngüiñá Ni ji'i nu cuna'a, si' tyijya
nu cuna'a ngulo ycui' Ndyosi lo'o
ndya' nu qui'yu; ⁹bi' cha' xqui'ya
nu qui'yu ndya' nu cuna'a nu ngua
clyo, si' xqui'ya nu cuna'a ndya'
nu qui'yu. ¹⁰Tso'o la tyacu' hique
nu cuna'a lacua, cha' caca cuayá'
ti' ngu' cha' ntsu'u nu laca loo ji'i
ngu'. Hasta nu xca' ji'i ycui' Ndyosi
nde cua' nu ndya'a lo yuu su ndyu'u
ti'i ma, lo'o bi' caca cuayá' ti' cha'
bi' li', lo'o ña'a ngu' ji'i ngu' cuna'a.
¹¹Pana juani stu'ba ti ngusñi na
cha' ji'i Jesús, masi qui'yu na, masi
cuna'a na. Ná caja ñi'ya tyi'i nu
qui'yu chalyuu si ná lo'o nu cuna'a;
jua'a nu cuna'a ni, ná caja ñi'ya
tyi'i chalyuu si ná lo'o nu qui'yu.
¹²Chañi cha' xqui'ya nu qui'yu ndya'
nu cuna'a tya clyo, pana la cui' jua'a
chañi cha' nu cuna'a laca nu ndu'ni
cala ji'i nu qui'yu juani; lo'o jua'a
ycui' Ndyosi laca nu ndu'ni cha'
tyu'ú tyucuaa lo ngu' bi' chalyuu.
¹³Ycui' ca ma cacha' liñi ma 'na
si tso'o nti' ma cha' hcui' sca nu
cuna'a lo'o ycui' Ndyosi lo'o ntucua
yaala ti hique nu cuna'a bi'. ¹⁴Nu na
ñati chalyuu na, cua jlo ti' na ñi'ya
ña'a quicha' hique na. Jua'a laca
cha' ji'na, ntyuju'u tsa ti' na si tonu
tsa quicha' hique nu qui'yu. ¹⁵Si'i
jua'a nti' na lo'o nu cuna'a, tso'o
tsa nti' na si tyucu' quicha' hique

nu cuna'a. Cua'nijo'o quicha' hique ngu' jil'i ngu', cha' ná ca tyuju'u ti' ngu'. ¹⁶Si chcuí' cuxi ngu' xqui'ya cha' ndyacu' hique ngu', tso'o si caca cuayá' ti' ngu' bi', cha' sca ti cuayá' ndu'ni ya ñi'ya nu ndu'ni lcaa ñati jil'i Jesucristo lcaa ti quichi tyi ngu'.

Cha' cuxi nu ndyaca nu lo'o ndyacu ngu' sii nu ngulu'u Jesús ji'na cha' cua'ni na

¹⁷Chaca cha' nscua na' re, cha' caca cuayá' ti' ma cha' ná ndiya ti' na' cña nu ndyu'ni ma lo'o ndyu'u ti'i ma cha' cacu ma sii nu ngulu'u Jesús ji'na cha' cua'ni na. Cua nscua cha' caca tso'o cresiya jil'i ma li', nu lo'o cacu ma sii bi'; pana xa' ña'a ndyu'ni bi' lo'o ma, ndyu'ni ñu'u bi' jil'i cresiya jil'i ma juani. ¹⁸Nacuí' ngu' cha' ná tso'o ndu'ni ma su ndyu'u ti'i ma cha' cacu ma sii bi'. Xi xa' ca ña'a ndu'ni sa scaa ma, nacuí' ngu'. Cua jlo ti' na' cha' la cui' jua'a ndyaca lo'o cu'ma si nti'. ¹⁹Si jua'a ná stu'ba ntsu'u cha' jil'i ma lo'o tya'a ma, chañi tiya' la li' taca ca cuayá' ti' na tilaca nu chañi ca ndaquiya' cha' jil'i Jesús. ²⁰Pana ná tso'o cha' nga'aa ndu'ni ma sii ñi'ya tya'a sii nu ngulu'u ycuí' Jesús ji'na, cha' cua'ni na nu lo'o ndyu'u ti'i ma lo'o tya'a ma li'. ²¹Lo'o ndyalaa hora cacu ma, li' yala ti ndacu ma sii jil'i ycuí' ti ma, ná nda ma tyempo tsiya' ti cacu xa' la tya'a ma; bi' cha' ntsu'u ngu' tya'a ma nu ná ndyiji cacu tso'o, lo'o jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu hasta nchca cu'bi ngu', cha' quiña'a tsa na ngusñi ngu' ndyi'o ngu'. ²²Taca cacu ma co'o ma to' tyi ma si ntyute' tsa ma. Pana ñi'ya

nu ndu'ni ma juani, na ndu'ni ñu'u ma jil'i tya'a ndi'i ma, tya'a ngusñi ma cha' jil'i ycuí' Ndyosi, ña'a cuayá' nda ma cha' tyuju'u ti' jil'i ngu' ti'i tya'a ngusñi ma cha' jil'i Jesús. Ná tyiquee' cua ngua cuayá' ti' ma na laca nu nti' na' chcuí' lo'o ma juani, cha' nga'aa ntsu'u cha' tso'o nu caca chcuí' lo'o ma tsiya' ti cuentya jil'i cha' bi'.

Sii nu ngulu'u Jesús nu Xu'na na cha' cacu na

²³Ndi'ya cha' nclyu'u na' jil'i ma, la cui' cha' nu ndyuna na' lo'o nchcuí' ñati nu ngua tsa'a jil'i ycuí' nu Xu'na na tya clyo: La cui' talya nu lo'o ndyujui' ngu' cresiya jil'i Jesús, laja lo'o tya ndi'i ñati bi' lo'o Jesús, li' ndaya' Jesús jil'i xlyá, ²⁴ndya yu xly'a'be jil'i ycuí' Ndyosi Sti na, lo'o li' ngusa'be yu xlyá bi'; li' nacuí' Jesús jil'i tya'a ndya'a yu: “Jacu ma xlyá re; ñi'ya nti' cuaña' na', jua'a nti' xlyá re. Cuentya jil'i ma laca cha' nu chcube' na' lo crusi, bi' cha' tyi'u ti' ma 'na lo'o cacu ma xlyá re”, nacuí' Jesús jil'i ngu' bi'. ²⁵Tiya' la li' lo'o cua ndye ngua'ni ngu' sii, li' ndaya' Jesús jil'i vaso; ndi'ya nacuí' yu jil'i ngu' li': “Lo'o co'o ma na nu ntsu'u ne' vaso re, li' tyi'u ti' ma cha' tyalú tañi na' xqui'ya qui'ya nu ntsu'u jil'i lcaa ñati, cha' jua'a quiñi cha' jil'i ycuí' Ndyosi Sti na' lo'o ngu'. Lo'o co'o ma na re, tyi'u ti' ma 'na li'”, nacuí' Jesús jil'i ngu'. ²⁶Bi' cha' lcaa quiya' lo'o cacu ma xlyá bi', lo'o co'o ma na nu ntsu'u ne' vaso bi', ña'a cuayá' nu caa Jesús chaca quiya', liñi culu'u ma jil'i ñati cha' ngujuii Jesús lo crusi xqui'ya na.

Ñi'ya nu nga'a cha' cacu na sii bi'

²⁷Ndi'ya ndyaca li': ntsu'u qui'ya ji'na lo'o ycu'i' Ndyosi, si ná tyucui tyiquee na cacu na co'o na sii ji'i ycu'i' Ni; na ndu'ni cuxi na ji'i ycu'i' nu Xu'na na li', cha' ná ndyi'u tso'o ti' na cha' nda Jesús ji'i tyucui ña'a ycu'i' ca yu ngujui'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi, cuati ndyalú tañi yu lo crusi lo'o ngujui yu jua'a xqui'ya na. ²⁸Bi' cha' ntsu'u cha' culacua tso'o ti' na lo'o cacu na sii bi'; li' tyucui tyiquee na cacu na xlyá bi', co'o na na nu ntsu'u ne' vaso bi'. ²⁹Si ná culacua tso'o ti' na ni cha' laca nu ndacu na ji'i, ni cha' laca nu ndyi'yu na ji'i, li' ntsu'u qui'ya ji'na lo'o ycu'i' Ndyosi, cha' ná ndyi'u ti' na ji'i ycu'i' Jesús, lo'o jua'a ná ntsu'u ti' na ji'i tya'a na nu stu'ba ndyu'ni tlyu na ji'i Ni. ³⁰Bi' cha' quiña'a tsa cu'ma nchca quicha ma, lo'o jua'a nchca ñu'u ti' ma, lo'o jua'a ntsu'u cu'ma nu ndyiji tsiya' ti; ³¹pana si culacua tso'o ti' na tya clyo lo'o cacu na sii bi', ná ntsu'u cha' ca tyaala Ni ji'na jua'a li'. ³²Nchca tyaala Ni ji'na juani, lo'o jua'a nchcubé' Ni ji'na xqui'ya cha' cuxi nu ndyu'ni na, cha' tiya' la lo'o cua ndye chalyuu ná tsa na ca bilyaa lo'o ñati nu ná ndaquiya' ji'i Ni tsiya' ti.

³³Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Jesús, tyi'u ti' ma cha' bi' lo'o tyu'u ti'i ma cha' cua'ni ma sii bi'; jatya ma xi ji'i tya'a ma cha' stu'ba ti xana cacu ma lo'o lcaa tya'a ma.

³⁴Si ntsu'u ma nu ntyute' ma, jacu ma tyaja to' tyi ti ma clyo. Lo'o li' nga'aa cua'ni cuxi ma lo'o tyu'u ti'i ma, li' ná ntsu'u cha' caca tyaala Ni

ji'i ma. Lo'o caa na', taca quiñi nu xa' la cha' bi' ji'na lo'o cu'ma li'.

Cña nu ndu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi cha' caca cua'ni sa scaa na

12 Cu'ma tya'a ngusni na cha' ji'i Jesús, ntsu'u sca cha' nu nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma cuentya ji'i cña nu caca ji'i sa scaa na xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi.

²Cua jlo ti' ma ñi'ya nu ngua'ni ma tya sa'ni la, nu lo'o bilya cuna ma cha' ji'i Jesús; na nguñilo'o lcui jo'ó ji'i ma, jo'ó nu cu'u ti, cha' jlya ti' ma lcau ti lo cha' nu ntsu'u ji'i jo'ó bi'. ³Bi' cha' nti' tsa na' cha' caca cuayá' ti' ma cha' re. Si'i Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ndu'ni cha' ñacu'i' ngu': "Cuiñaja laca nu Jesús bi'". Ná taca ñacu'i' ngu' jua'a xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi. Lo'o ñacu'i' ngu': "Xu'na na laca Jesús", Xtyi'i ycu'i' Ndyosi laca nu ndu'ni cha' ñacu'i' ngu' jua'a li'.

⁴Tyuu lo cha' nda ycu'i' Ndyosi ji'na cha' caca cua'ni na sca cña ji'i Ni, pana sca ti Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ndu'ni cha' taca cua'ni na cña bi'.

⁵Lo'o jua'a xa' ña'a cña ndyu'ni sa scaa na, pana cuentya ji'i ycu'i' Ndyosi ndyu'ni lcaa na cña bi'.

⁶Masi ná stu'ba ndyu'ni lcaa na, pana sca ti ycu'i' Ndyosi ndu'ni cha' taca cua'ni na cña bi', ca ta'a na. ⁷Ndu'ni Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo'o na cha' taca cua'ni lcaa na sca cña cuentya ji'i ycu'i' Ni, ca ta'a na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o Jesús; bi' laca sca lo cña nu xtyucua ji'i ca ta'a na, lo'o jua'a xqui'ya cha' bi' cua jlo ti' na cha' cua ntsu'u Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya ji'na. ⁸Ndi'ya laca cña nu taca cua'ni na xqui'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi: ntsu'u ngu' nu

ndacha' liñi ñi'ya nu ngua ji'i Jesús; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu tso'o tsa nclyu'u tyucui cha' xñi na cha' ji'i ycu'i Ndyosi; ⁹lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu tso'o tsa jlya ti' ji'i ycu'i Ndyosi; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchca ji'i cua'ni cha' tyaca tso'o nu quicha chacuayá' ji'i Jesús; ¹⁰lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchca ji'i ndu'ni xa' la cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi, cña nu ná nchca cua'ni ñati nquicha'; cuati ntsu'u xa' la ngu' nu nchca ji'i ndacha' ji'i ñati sca cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o ngu' bi'; cuati jua'a ntsu'u ngu' nu nchca tii ni cña ndu'ni sa scaa ngu', si cuentya ji'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi ndu'ni ngu' cña, si si'i cuentya ji'i ycu'i Ndyosi ndu'ni ngu' cña; lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchca ji'i nchcui' cha'cña ji'i xa' la ñati; jua'a tya ntsu'u xa' la ngu' nu nchca ji'i xtyacui cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa ñati ni cha' nda ngu' bi' li'. ¹¹Sca ti Xtyi'i ycu'i Ndyosi ndu'ni cha' nchca ji'i ñati cua'ni lcaa cña bi'; bi' laca nu nda sca lo cña cua'ni sa scaa na, ñi'ya nu ntsu'u tyiquee Ni cha' caca ji'na.

Sca ti ñati laca na lo'o lcaa ñati tya'a ngusñi na cha' ji'i Jesús

¹²Nu ycu'i na ni, sca ti ñati laca sca na, masi tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' scaa na. La cui' jua'a laca lo'o ña'a taju tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo; sca ti taju ñati laca na, masi xa' ca ña'a ndu'ni sa scaa na. ¹³Ca ta'a na, masi ngu' judío, masi ngu' xa' tsu' laca na, masi msu nu ngüi'ya ñati, masi msu nu ndi'i tso'o ti laca na, na cua ntyucuatya na chacuayá' ji'i Xtyi'i

ycui' Ndyosi; cua ndyanu Xtyi'i ycu'i Ndyosi bi' ne' cresiya ji'i sa scaa na, cha' stu'ba ntsu'u tyiquee na lo'o lcaa ti tya'a ñati nu ngusñi cha' ji'i Cristo.

¹⁴Tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' na nu nxyucua ji'na nu lo'o ndyu'ni na cña nde chalyuu, si'i sca ti tyijya nu ndulo la ji'na. ¹⁵Si ndi'ya chcu'i quiya' na lo'o na: "Si'i ya' nu'u laca na', bi' cha' ná ntsu'u cha' jna' lo'o nu'u", ñacui bi'. ¿Ñi'ya ñacui ta na? Pana ná nchca xuu bi', ca ña'a ngalya bi' ji'i tyucui ña'a na. ¹⁶Lo'o li' si ndi'ya ñacui jyaca na ji'na: "Si'i cloo nu'u laca na', bi' cha' ná ntsu'u cha' jna' lo'o nu'u", ñacui bi'. ¿Ñi'ya ñacui ta na? Pana ná nchca xuu bi', na ca ña'a ngalya bi' ji'i tyucui ña'a na. ¹⁷Ná ntsu'u su cuna na li', si xcui' cloo na laca tyucui ña'a na. ¿Ñi'ya caca cui' na sca na si xcui' jyaca na laca tyucui ña'a na? ¹⁸Na cua ngusta se'i ti ycu'i Ndyosi scaa tyijya laja cuaña' na, cha' ñi'ya nu ndiya ti' Ni, jua'a ngüiñá Ni ji'na. ¹⁹Ná laca na sca ñati si sa yu'be ti na; ²⁰pana jua'a laca cha' ji'na cha' sca ti ñati laca sca na, masi tyuu tsa tya'a tyijya ntsu'u laja cuaña' na.

²¹Ná ca ñacui cloo na ji'i ya' na: "Ná cua'nijo'o nu'u 'na". Lo'o jua'a ná ca ñacui scua' hique na ji'i quiya' na: "Ná ntsu'u su cua'nijo'o nu'u 'na". ²²Masi nti' na cha' xti la cña ndu'ni sca lo tyijya na, bi' laca nu lye la ndulo ji'na; ²³lo'o jua'a lacu' na ste' cha' nti' na cha' ná tso'o ña'a xa' la se'i laja cuaña' na. Sca se'i su tacati ji'na, nu ntyuju'u ti' na si ña'a ngu' ji'i, lcaa hora ndyacu' late' lo se'i bi'; ²⁴pana xa' la se'i laja cuaña' na, nda na chacuayá' masi

ná tacu' late' lo bi'. Jua'a ngüiñá ycuí' Ndyosi jí'í tyucuí ña'a na, cha' la cui' se'í laja cuaña' na nu ná ña'a ngu' jí'í, bi' laca nu tacati la cuentya jí'na. ²⁵Pana stu'ba ti ndu'ni lcaa tyijya laja cuaña' na cña, stu'ba ti cha' jí'í sca tyijya na su ngalya lo'o xi xa' la tyijya na. ²⁶Lo'o quicha xi sca tyijya na, tyucuí ña'a na tí'í lí; lo'o ndaca'a na jí'í sca tyijya na, tyucuí ña'a na tso'o nti' na lí. (La cui' jua'a laca ma, tyucuí ña'a tsaca taju cu'ma nu cua ngusñi cha' jí'í Cristo).

²⁷Ca ta'a cu'ma lacua, stu'ba cha' jí'í ma lo'o lcaa ñati tya'a ngusñi na cha' jí'í Cristo scaa quichi; lo'o jua'a sa scaa ma laca ma ñati jí'í Cristo. ²⁸Tso'o tsa ngusubi ycuí' Ndyosi jí'í ñati nu caca cña jí'í laja lcaa tya'a ñati nu cua ngusñi cha' jí'í Cristo scaa quichi: clyo ngusubi Ni jí'í ñati nu ndya'a xa' quichi tyijyu' la cha' chcuí' ngu' cha' jí'í Jesús lo'o ngu' quichi bi'; lí' ngusubi Ni jí'í ñati nu ndacha' jí'í tya'a ngu' sca cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o ngu'; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu liñi tsa nclyu'u cha' jí'í Jesús jí'í tya'a ngu'; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu ndu'ni cha' tlyu chacuayá' jí'í ycuí' Ndyosi, cña nu ná nchca cua'ni ñati nquicha'; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu nchca jí'í cua'ni cha' tyaca tso'o nu quicha chacuayá' jí'í Jesús; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu nchca jí'í xtyucua jí'í tya'a ngu' lo'o cua ña'a ca lo cña; lo'o jua'a ntsu'u ñati nu laca cña cuentya jí'í tya'a ngu', ntsu'u ñati nu nchca chcuí' cha'cña jí'í xa' la ñati. Laja ñati jí'í Ni, nsubi ycuí' Ndyosi jí'í ngu' nu caca lcaa lo cña bi'. ²⁹Pana ná lcaa na ndya'a na tyijyu' cha' chcuí' na

cha' jí'í Jesús lo'o xa' ñati, ni ná lcaa na nchca jí'na cacha' na sca cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o ñati; jua'a cua laca ti na taca culu'u liñi na cha' jí'í Jesús jí'í ñati, cua laca ti na nchca cua'ni na cha' tlyu cuentya jí'í ycuí' Ndyosi; ³⁰jua'a ná lcaa na nda Jesús chacuayá' jí'na cha' cua'ni na cha' tyaca tso'o nu quicha; la cui' jua'a ná lcaa na nchcuí' na cha'cña jí'í xa' la ñati, ni ná lcaa na nchca xtyacuí na cha' bi', cha' caca cuayá' tí' xa' ñati ni cha' nda ngu' tya'a na lo'o ngu' lí'. ³¹Bi' cha' nga'a cha' jña ma chacuayá' jí'í ycuí' Ndyosi cha' caca cua'ni la ma cña, cha' caca xtyucua ma jí'í xa' la ngu' tya'a ma. Lo'o jua'a tya ntsu'u chaca cha' nu ndulo la jí'í ma, nu bilya culu'u na' jí'í ma; bi' laca cha' nu culu'u na' jí'í ma juani.

Tso'o si ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na jí'í tya'a ñati na

13 Ná ndu'ni cha' masi nchca tsa chcuí' na lcaa lo cha'cña jí'í ñati chalyuu, masi cha'cña jí'í xca nu ntucua ca slo ycuí' Ndyosi nde cua chcuí' na; si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na jí'í xa' la ñati, ná sca cha' tso'o ntsu'u tyiquee na lí'. Laca na ñi'ya nti' sca sniquiji nu ntyiji'í na jí'í jua'a ti, jua'a laca na ñi'ya laca sca cui'chcuu nu lye tsa nclyatu'u na jí'í; ná ntsu'u cha' taquiya' ngu' jí'na lí'. ²Ná ndu'ni cha' masi cacha' na lcaa cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o ñati, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na jí'í ngu'. Ná ndu'ni cha' masi jlo ti' na lcaa cha' jí'í ycuí' Ndyosi, masi tso'o tsa nchca cuayá' tí' na sca cha' nu ná ngujui ñi'ya nu caca cuayá' tí' ñati nu ngua sa'ni la; ná sca na

laca na cuentya ji'í ycuí' Ndyosi si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ñati. La cui' ti masi jlya tsa ti' na ji'í ycuí' Ndyosi ñi'ya nti' si caca cuityi na ji'í sca ca'ya cua, pana si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ñati, ná sca na laca na li'. ³La cui' ti ná sca na laca na masi tacha na lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'na ji'í ñati, si ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ngu' bi' li'. Ná ndu'ni cha' masi cua'ni lya' ti' ngu' ji'na, masi su'ba ngu' ji'na lo quii' cha' cajaa na xqui'ya cha' ngusñi na cha' ji'í Jesús, si la cui' tyempo bi' ná ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í tya'a ñati na, ná sca cha' laca na. Si'i na tso'o la na si ná ndu'ni na jua'a.

⁴Si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ñati, talo tyiquee na ji'í ngu' li', cua'ni tya'na ti' na ji'í ngu' li'; si'i na tyiji ti' na cha' ji'í ngu' li', si'i na chcuí' tyucuaa ti' na lo'o ngu', ni si'i na cua'ni tyixi na lo'o ngu' li'. ⁵Si chañi cha' bi', ná cua'ni suba' na lo'o ngu', si'i xcuí' cha' ji'na ti tya'a tyiquee na, ni ná ca ñasi' na ji'í ngu' lu'ba ti. Ntsu'u cha' clyu ti' ji'na lo'o ngu', si chañi cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ngu'. ⁶La cui' jua'a si'i na chaa ti' na lo'o ndyaca sca qui'ya ji'í ngu', tso'o la nti' na si xñi ngu' bi' sca cha' liñi. ⁷Si ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ñati, talo tyiquee na ji'í ngu', masi cua ña'a ca cha' cuxi cua'ni ñati bi'; jlya ti' na cua ña'a ca cha' tso'o, ndu ti' na cha' tso'o la caca cha' nde loo la, masi ná jlo ti' na; jua'a tyiquee' talo na lo'o cua ña'a ca cha' nu ndyaca ji'na.

⁸Nde loo la ná ntsu'u cha' tye cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ñati. Nde loo la tyalaa tyempo nu

lo'o nga'aa ndu'ni cha' tya chcuí' la ycuí' Ndyosi lo'o na nde chalyuu, nga'aa ndu'ni cha' chcuí' la na cha'cña ji'í xa' ñati, ni nga'aa ndu'ni cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha' ji'í ycuí' Ndyosi ca lo'o caca tyempo bi'; pana ná tye chca cha' ntsu'u tyiquee na ña'a na ji'í ñati. ⁹Juani bilya caca cuayá' ti' na lcaa cha' ji'í Ni, ná caja ñi'ya chcuí' na lcaa ca cha' nu ntsu'u tyiquee Ni; ¹⁰pana nde loo la li', lo'o cua'ni ycuí' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na lcaa cha', li' nga'aa tyi'u ti' na nu xca ti cha' nu nchca cuayá' ti' na juani.

¹¹Lo'o tya sube na ni, xcuí' cña nu ndu'ni nu sube ngua'ni na; ñi'ya nu nclacua ti' sca nu sube, jua'a nchcuí' na li', jua'a ngua'ya cha' hique na, jua'a ngulacua ti' na. Pana lo'o nguluu na, li' nga'aa nclacua ti' na ñi'ya nu nclacua ti' nu sube. ¹²Jua'a laca cha' ji'na su ndi'í na chalyuu; juani nguxa' ti ndyiji sca cha' ji'í ycuí' Ndyosi ji'na, si'i tsa liñi ti nduna na cha' bi'. Ñi'ya nti' si ña'a na ji'í ycuí' ca na lo sca cuanaa, tsa lyiji ti ña'a na ji'na; pana nde loo la, li' caca cuayá' tso'o ti' na lcaa cha' bi'. Cua laca ti cha' jlo ti' na juani, pana nde loo la ta na cuentya ji'í lcaa lo cha'; li' tyuloo na ji'í ycuí' Ndyosi ñi'ya ndyuloo Ni ji'na. ¹³Bi' cha' lacua, lcaa tyempo ndu'ni cha' tyi'u ti' na ji'í ycuí' Ndyosi, lcaa tyempo ndu'ni cha' tu ti' na cha' caca tso'o la ji'na ca nde loo la, lo'o jua'a tyucui tyempo ndu'ni cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'í tya'a ñati na. Bi' laca cña nu ndulo la cha' cua'ni na, cha' tyu'u tyiquee na ña'a na ji'í tya'a ñati na.

¿Ha chcuil' na cha'cña jil'i xa' ñatī laja lo'o ndyu'ni tlyu na jil'i ycuil' Ndyosi?

14 Cua'ni ma cha' xcuil' tso'o tyu'u tyiquee ma ña'a ma jil'i tya'a ñatī ma lacua. Lo'o jua'a jña ma chacuayá' jil'i ycuil' Ndyosi cha' taca cua'ni ma la cui' cña nu nda Xtyi'i ycuil' Ni jil'na. Pana lo'o chaca cña ntsu'u nu ndulo tsa jil'i ma, cha' ca tsa'a ma ta ma cha' lo'o ñatī, lcaa ña'a cha' nu cua nti' ycuil' Ndyosi cha' ta Ni lo'o ngu' bi'. ²Sca ñatī nu nchcuil' cha'cña jil'i xa' ñatī laja lo'o ndyu'u ti'i ti ma ni, si'i lo'o cu'ma nchcuil' yu, cha' ná nchca cuayá' ti' ma ni cha' nda yu; sca ti lo'o ycuil' Ndyosi nchcuil' yu bi', cha' Xtyi'i ycuil' Ndyosi ndu'ni cha' ta yu sca cha' nu ná nga'a cha' cuna ngu' tya'a ma. ³Xa' la ñatī nu ndacha' liñi sca cha' nu nda Ni lo'o ngu', lo'o cu'ma nchcuil' ñatī bi'. Taca xtyucua ngu' bi' jil'i ma cha' taquiya' tso'o la ma cha' jil'i Ni, taca cua'ni ngu' cha' tyatī la tyiquee ma jil'i cha' bi'; jua'a taca cua'ni ngu' cha' tyi'i ti ti tyiquee ma li'. ⁴Tso'o tsa cuentya jil'i ycuil' ca ngu' nu nchca nchcuil' cha'cña jil'i xa' ñatī, cha' ndyatī la ti' tyiquee ycuil' ca ngu' jil'i ycuil' Ndyosi; pana tso'o la ndu'ni ñatī nu ndacha' liñi sca cha' nu cua nda ycuil' Ndyosi lo'o ñatī bi' jil'i tya'a ngu', cha' ndu'ni ngu' cha' tyatī la ti' tyiquee lcaa ngu' tya'a ndu'ni tlyu ma jil'i ycuil' Ndyosi.

⁵Jua'a na', tso'o nti' na' si lcaa cu'ma caca chcuil' ma cha'cña jil'i xa' ñatī; pana cña nu ndulo la cha' jil'i ma laca si ta ma cha' lo'o tya'a ma, la cui' cha' nu cua nti' ycuil' Ndyosi chcuil' Ni lo'o ma. Tso'o la si jua'a

taca ta ma cha' lo'o tya'a ma; ná ntsu'u cha' chcuil' ma cha'cña jil'i xa' ñatī li', sca ti ca si ntsu'u chaca ngu' nu taca jil'i xtyacui cha' bi' cha' caca cuayá' ti' tya'a ndyu'u ti'i ma. Li' tso'o la tyatī ti' tyiquee ngu' tya'a ma. ⁶Lo'o tyalaa na' su ndi'i ma, si'i na xtyucua na' jil'i ma si xcuil' cha'cña jil'i xa' ñatī chcuil' na' lo'o ma; taca xtyucua na' jil'i ma sca ti si caja sca cha' 'na, sca cha' nu cua nti' ycuil' Ndyosi ta Ni lo'o ma. Sca ti si culu'u liñi na' jil'i ma cha' ca tsa'a tso'o la ma cha' jil'i Ni, jua'a taca xtyucua na' jil'i ma li'.

⁷Cua ña'a ca chcu'a musca, masi cui'chcu'a, masi rube, nga'a cha' cula'á tso'o na jil'i cha' cuna tso'o ngu' ni jil'i laca nu ndañi bi'. ⁸Jua'a sendaru ni, ná tsa'a ngu' cusuu si ná cañi cui' cula'á cui'chcu'a nu xi'yane jil'i ngu'. ⁹La cui' jua'a laca lo'o cu'ma, ná caca cuayá' ti' ngu' ni cha' nti' ma ta ma lo'o ngu' si ná liñi chcuil' ma cha'cña jil'i ngu' lo'o ngu'; lo'o cui'i ti nchcuil' ma si ná nchcuil' ma cha'cña jua'a. ¹⁰Chañi cha' quiña'a tsa lo cha'cña nchcuil' ñatī chalyuu, lo'o jua'a ntsu'u scaa lo ñatī nu nduna sca lo cha'cña. ¹¹Pana si ná nduna na sca cha' nu nchcuil' sca ñatī slo na, li' culacua ti' na cha' ngu' xta laca yu; ná ntsu'u cha' jil'na lo'o yu bi' li', masi tya'a quichī tyi na laca yu. ¹²Cua jlo ti' na' cha' nti' tsa ma cha' caca cua'ni ma cua ña'a ca cña nu nda Xtyi'i ycuil' Ndyosi jil'na; bi' cha' jña la ma chacuayá' jil'i ycuil' Ndyosi cha' taca jil'i ma cua'ni ma lcaa lo cña tso'o, cua ña'a ca cña nu xtyucua jil'i ngu' tya'a ngusñi ma cha' jil'i Jesús ca bi', cha' tyatī la ti' tyiquee ngu'.

¹³Tso'o lacua, si nchca chcuil' na cha'cña jil'i xa' la ñati, pana tso'o la si jña na chacuayá' jil'i ycuil' Ndyosi cha' caca cuayá' ti' na ni cha' nda na lo'o ngu'. ¹⁴Ndi'ya ndyaca si cha'cña jil'i xa' ñati chcuil' na nu lo'o ndu'ni tlyu na jil'i ycuil' Ndyosi: Chañi cha' ne' cresiya jil'na nchcuil' na lo'o Ni tu'ni, pana ni ycuil' na, ná nchca cuayá' ti' na ni cha' nda na. ¹⁵Ndi'ya cua'ni na lo'o cua'ni tlyu na jil'i Ni lacua: Taca chcuil' na lo'o Ni cha' jil'na ti, sca cha' nu ntsu'u ne' cresiya jil'na, pana nga'a cha' caca cuayá' ti' na ni cha' nda na slo ngu' tya'a na; la cui' jua'a nu lo'o cula tu'ba na jil'i jil'i ycuil' Ndyosi, cula tu'ba na cha' jil'na ti tu'ni, pana lo'o ndu'ni cha' caca cuayá' ti' na ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcuil' jil'i bi'. ¹⁶Si ná cua'ni na jua'a, li' ná caja ñi'ya ñacu'j ngu' cha': "Jua'a caca cha' lacua", lo'o ndye nchcuil' na li'. Cua ña'a ca ñati nu ndi'i slo na ni, si cha' jil'na ti laca cha' nu chcuil' na lo'o ndu'ni tlyu na jil'i ycuil' Ndyosi, nga'aa caja ñi'ya chcuil' ngu' li', cha' ná nchca cuayá' ti' ngu' ni cha' nda na, masi tso'o tsa ta na xlya'be jil'i ycuil' Ndyosi. ¹⁷Ná tyiquee' tso'o tsa nchcuil' na lo'o Ni, pana cha' nu nchcuil' na bi' ná xtyucua jil'i xa' la ngu' tya'a na tsiya' ti. ¹⁸Tso'o tsa nti' na' ña'aa jil'i ycuil' Ndyosi cha' nchca 'na nchcuil' na' cha'cña jil'i xa' la ñati; nchca la jna', xti la cha' nchca jil'i cu'ma, nti' na'. ¹⁹Pana nu lo'o ndyu'u ti'i na cha' cua'ni tlyu na jil'i ycuil' Ndyosi, nti' na' cha' tso'o la si chcuil' na' lo'o ma sca tucua ti si'yu cha' nu nchca cuayá' ti' ma cha' ca tsa'a la ma li'; ná ndulo cha' jil'i ma masi chcuil' na' tii

mil tya'a si'yu cha' nu nchcuil' xa' ñati nu ná nduna ma jil'i tsiya' ti, ná sca cha' laca bi'.

²⁰Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Cristo, tso'o la si ná jlo ti' ma tsiya' ti na ca laca sca cha' cuxi; ñi'ya laca nu sube, jua'a caca ma cha' ná jlo ti' ngu' sube cha' bi'. Pana nga'aa culacua ti' ma ñi'ya nu nclacua ti' nu sube; juani culacua tso'o ti' ma, ñi'ya nclacua ti' ngu' cusu'. ²¹Ndi'ya cha' nda quityi cusu': "Chcuil' na' lo'o ñati re", nacui' ycuil' Ndyosi, "ta na' jil'i xa' ñati ca xa' nasiyu tyijyu' la cha' caa ngu' chcuil' lo'o ngu' re; pana masi cua'ni na' jua'a, ná xñi ngu' re cha' 'na". Jua'a nacui' ycuil' Ndyosi nu Xu'na na. ²²Ntsu'u quiya' nu ndu'ni Ni cha' caca chcuil' ngu' cha'cña jil'i xa' ñati cha' cube ti' ñati nu bilya xñi cha' jil'i Ni. Ná ntsu'u cha' caca jua'a xqui'ya ngu' nu cua ngusñi cha' jil'i ycuil' Ni; pana lo'o ta na sca cha' nu cua nda Ni lo'o ñati, bi' laca cuentya jil'i ngu' tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, si'i cuentya jil'i ñati nu bilya xñi cha' bi'. ²³Ná tyiquee' tyalaa xi xa' la ñati ca su ndyu'u ti'i ma, ngu' nu bilya xñi cha' jil'i Jesús, jua'a ngu' nu si'i tya'a ndyu'ni tlyu ma jil'i ycuil' Ndyosi laca ngu'. Si tyalaa ngu' bi' su ndyu'u ti'i ma tsa tlyu ti, lo'o li' ña'a ngu' jil'i ma cha' xcui' cha'cña jil'i xa' ñati nchcuil' ma, li' ñacu'j ngu' bi' cha' cua ngua loco ma. ²⁴Xa' ña'a caca si xcui' cha' nu cua nda ycuil' Ndyosi lo'o ma laca cha' nu chcuil' ma lo'o tya'a ma; nu lo'o tyalaa ngu' su ndyu'u ti'i ma, si ngu' nu bilya xñi cha' jil'i Jesús, nu si'i tya'a ndyu'ni tlyu ma jil'i ycuil' Ndyosi laca ngu', li' ca tyuju'u

ti' ngu' bi' jil'i qui'ya nu ntsu'u
 jil'i ngu', nu lo'o cuna ngu' cha' nu
 nchcui' mā. Li' caca cuayá' ti' ngu'
 cha' cuxi tsa laca ycu' ngu', ²⁵ycu'
 ca ti ngu' caca cuayá' ti' lcaa cha'
 cuxi nu ntsu'u yacu' ti ne' cresiya
 jil'i ngu'. Lo'o jua'a tyatu sti' ngu'
 li' cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i ycu'
 Ndyosi, ñacui' ngu' cha' chañi cha'
 ndi'i Xtyi'i ycu' Ndyosi lo'o cu'mā.

**Tso'o ti cua'ni na lo'o tya'a na
 lo'o tyu'u ti'i na cha' cua'ni
 tlyu na jil'i ycu' Ndyosi**

²⁶Cu'mā tya'a ngusñi na cha'
 jil'i Jesús, ndi'ya cua'ni mā nu lo'o
 tyu'u ti'i mā lo'o tya'a mā: Tyatu
 tsaca mā cha' cacha' ni jii caca
 nu cula tu'ba mā cuentya jil'i ycu'
 Ndyosi; cuati tyatu chaca nu culu'u
 cha' jil'i ycu' Ni jil'i tya'a mā; lo'o
 li' chcui' tsaca ngu' sca cha' nu
 nti' Ni ta Ni lo'o mā; lo'o jua'a taca
 ta mā xi cha' lo'o cha'cña jil'i xa'
 ñati, si lo'o nchca jil'i mā xtyacui
 mā cha' bi', cha' caca cuayá' ti' lcaa
 ñati nu nga'a ca ndacua. Lcaa ña'a
 nu cua'ni mā ntsu'u cha' tyat'i la
 ti' tyiquee lcaa ñati tya'a ndyu'u
 ti'i mā. ²⁷Nu lo'o chcui' mā cha'cña
 jil'i xa' ñati ni, li' tso'o masi tucua
 sna tya'a ti mā chcui' mā, sa scaa
 ti mā chcui' mā li'. Cuayá' tsa jua ti
 ngu'. Lo'o jua'a nga'a cha' caja sca
 nu xtyacui cha' bi', cha' caca cuayá'
 ti' lcaa mā; ²⁸pana si ná caja sca nu
 xtyacui cha' bi', li' tso'o la masi ná
 chcui' mā cha'cña jil'i xa' ñati laja
 lo'o ndyu'u ti'i mā. Sca ti tso'o si
 chcui' mā cha'cña bi' ca su ntucua
 mā ycu' ti mā. Sca ti ycu' Ndyosi
 caca cuayá' ti' cha' bi' li'. ²⁹Lo'o
 chcui' mā sca cha' nu cua nti' Ni ta

Ni lo'o ngu' tya'a mā ni, li' chcui'
 tucua sna tya'a ti mā; nu xa' la ñati
 tya'a ndi'i mā ca ndacua, culacua ti'
 mā si liñi ca ndyu'u cha' nu nchcui'
 tya'a mā. ³⁰Lo'o li' si ta Ni sca cha'
 lo'o chaca ñati nu nga'a lo'o mā ca
 ndacua, tso'o la si cua'a mā jil'i nu
 nchcui' clyo, cha' xutacui cha' nu
 nchcui' yu. ³¹Lcaa tya'a mā nu cua
 ngujui sca cha' jil'i mā, sca cha' nu
 cua nti' Ni ta Ni lo'o mā, tso'o si
 chcui' sa scaa mā li' lacua, cha' ca
 tsa'a mā ca ta'a mā cha' bi', lo'o li'
 caca tlyu la tyiquee mā. ³²Cu'mā nu
 nchcui' lo'o ngu' sca cha' nu cua
 nda ycu' Ndyosi lo'o mā, ycu' ca
 mā nga'a cha' cua'a mā jil'i ycu' mā,
 cha' ná tyeje tacui mā chacuayá'
 jil'i scaa mā. ³³Nti' Ni cha' tso'o ti
 cua'ni na lo'o tya'a na lo'o tyu'u ti'i
 na, ná tso'o nti' Ni si lye tsa nguixa'
 nu ndu'ni na.

Ndi'ya ndu'ni ca ta'a ngu' tya'a
 ngusñi na cha' jil'i Jesús scaa quichi,
 nu lo'o ndyu'u ti'i ngu': ³⁴Ná nda
 ngu' chacuayá' chcui' ngu' cuna'a
 ca su ndyu'ni tlyu ngu' jil'i ycu'
 Ndyosi; nga'a cha' tucua nu cuna'a
 cha' nu nchcui' nu qui'yu, cha' jua'a
 cña ngulo Ni jil'i ngu' cha' cua'ni
 ngu'. ³⁵Ca toni'i taca xcuane nu
 cuna'a jil'i clyo'o si ntsu'u sca cha'
 nu nti' ngu' cha' caca cuayá' ti' ngu'.
 Si'i cha' tso'o laca si chcui' sca nu
 cuna'a laja su ndyu'u ti'i ngu'.

³⁶Nga'a cha' tyi'u ti' mā cha' si'i
 cu'mā laca nu yaa nchcui' cha' jil'i
 ycu' Ndyosi nu ngua su clyo, ni
 si'i ngu' tya'a quichi tyi ti mā nu
 cua ndyuna cha' bi' tya clyo. ³⁷¿Ha
 ntsu'u chacuayá' jil'i mā cha' chcui'
 mā cha' nu cua nda ycu' Ndyosi
 lo'o ngu' nti' mā? ¿Ha jil'i cu'mā

ti cua nda Ni Xtyi'i ycuil' Ni cha' cua'ni ma cña jil'i Ni? Cua'a jyaca ma lacua; cña nu nclyo na' jil'i ma lo'o nscua na' quityi re, chacuayá' jil'i ycuil' Ndyosi laca cña bi', ³⁸bi' cha' ná tucua ma cha' jil'i ñati nu ná ntaja'a taquiya' jil'i cha' re.

³⁹Jua'a caca lacua, cu'ma tya'a ngusni na cha' jil'i Jesús, jña ma chacuayá' jil'i ycuil' Ndyosi cha' caca chcuil' ma lcaa cha' jil'i Ni nu cua nti' Ni cha' ta Ni lo'o ñati. La cui' jua'a tso'o laca si ná cua'a ma jil'i ñati nu nchcui' cha'cña jil'i xa' ñati. ⁴⁰Tsa bi' ti cha', xcuil' tso'o ti cua'ni ma lo'o tyu'u ti'i ma lo'o tya'a ma; liñi ti cua'ni ma, ñi'ya nu nga'a cha' caca.

Cua ndyu'ú Jesucristo chaca quiya'

15 Cu'ma tya'a ngusni na cha' jil'i Jesús, cua nti' na' cha' tyi'u ti' ma jil'i cha' nu cua ndacha' na' jil'i ma tya clyo, cha' ndu'ni lyaá ycuil' Jesús ji'na jil'i nu cuxi; bi' laca cha' nu cua ndyuna ma tya clyo, lo'o juani cua ndyanu tso'o ti cha' bi' ne' cresiya jil'i ma. ²Xqui'ya cha' cua nchcui' na' cha' jil'i Jesús lo'o ma, bi' cha' ngulaá ma jil'i nu cuxi; lo'o juani tya nga'a cha' taquiya' tso'o ma jil'i cha' bi', cha' ná ngusni ma jil'i cha' bi' cha' culiji yu'u cha' bi' jua'a ti.

³Tya clyo cua ndacha' na' jil'i ma lcaa cha' jil'i Jesucristo nu cua ngulu'u ngu' 'na. Ndi'ya ngulu'u na' jil'i ma, cha' ngujui Cristo lo crusi cha' cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'na; la cui' ñi'ya nu cua nscua lo quityi cusu' cha' caca jil'i Cristo, jua'a ngua. ⁴Li' nguxatsi' ngu' jil'i jyo'o bi' ne' cuaá; pana lo'o ndu'u scua sna tsa, li' ndyu'ú yu chaca quiya'. Cua

ndacha' liñi quityi cusu' tya clyo la cha' jua'a caca jil'i nu Cristo bi'. ⁵Lo'o li' ngulu'u loo Jesús jil'i Pedro, lo'o jua'a jil'i ca ta'a tii chaca ngu' nu ngua tsa'a jil'i tya clyo. ⁶Tiya' la li' ngulu'u loo Jesús jil'i tyuu tsa tya'a ñati, nteje tacui ca'yu siyento tya'a ñati nu ndil'i se'i ti li'. Lo'o ña'a ti tya tyuu tya'a ngu' bi' tya lu'ú ngu', masi ntsu'u xi ngu' bi' nu cua ngujui. ⁷Lo'o li' ngulu'u loo Jesús jil'i Jacobo, lo'o jua'a jil'i lcaa tya'a ngu' nu ndya'a nchcui' cha' jil'i Jesús lo'o ñati tyijyu' la.

⁸Su cua ndye li', lo'o 'na ngulu'u loo Ni 'na, masi ná ntsu'u cha' cua'ni Ni lo'o na' jua'a. Laca na' ñi'ya si laca sca cubi' nu ngula cuañi' ti, cha' ná lo'o na' nguta'a na' lo'o ñati nu ngua tsa'a tya clyo. ⁹Ná tso'o na' tsiya' ti nti' na', masi ngusubi Ni 'na cha' sañi na' cha' jil'i Jesús ca xa' quichi' tyijyu', cha' ntsu'u xa' la ngu' tya'a ya nu nchca la jil'i ngu' cua'ni ngu' cña bi'. Ná stu'ba na' lo'o ngu' bi', cha' tya tsubi' la lya' tsa ti' na' jil'i lcaa ñati jil'i Jesucristo. ¹⁰Pana tya'na ti' ycuil' Ndyosi, bi' cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni jna'; jua'a ngua'ni Ni cha' ndya'a na' cña jil'i Ni li'. Ni si'i na nguliji yu'u cha' bi' jua'a ti lo'o ngua'ni Ni cha' tso'o lo'o na'; masi lo'o nu xa' la ngu' tya'a ya ndyu'ni ngu' la cui' cña nu ndyu'ni na', pana tlyu la cña ntsu'u jna' que ngu' bi'. Si'i na nchca tsa 'na, pana ycuil' Ndyosi laca nu ndu'ni lo'o na' cha' caca chcuil' na' lo'o ñati, cha' tso'o ti ntsu'u tyiquee Ni ña'a Ni 'na. ¹¹Lo'o juani ná ndu'ni cha' jna' tilaca laca nu nchcui' lo'o ma, masi nchcui' na', masi nchcui' xa' la ñati;

sca ti cuayá' nchcui' leaa ya lo'o nchcui' ya cha' bi' lo'o ñati, la cui' ti cha' nu cua ngusñi ma.

**Tyu'ú ñati chaca quiya'
lo'o cua ngujuii ngu'**

¹²Chañi laca cha' nu nda ya lo'o cu'ma, cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' lo'o ngujuii yu. ¿Ni cha' laca lacua nchcui' xi ñati tya'a cu'ma cha' nga'aa ntsu'u cha' tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'?

¹³Si chañi laca cha' nga'aa ntsu'u cha' tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu', ni ycu' Cristo ná ndyu'ú yu lo'o cua ngujuii yu lacua.

¹⁴Na ñilo'o ngu' ji'na si jua'a, ni ná caja cha' nu ta ya lo'o ma li', si cha' cuiñi laca cha' ndyu'ú Cristo chaca quiya'. Jua'a ná caja cha' ji'i Jesús nu xñi ma si chañi cha' nga'aa ndyu'ú yu bi'. ¹⁵La cui' ti ngu' cuiñi laca ya cuentya ji'i ycu' Ndyosi si ná ngua jua'a. Cua nchcui' ya tya clyo cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi; pana ná ngua cua'ni ycu' Ndyosi jua'a lo'o Jesús, si nga'aa caca tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'.

¹⁶Ná chañi cha' ndyu'ú Cristo chaca quiya' lo'o cua ngujuii yu si nga'aa caca tyu'ú ñati chaca quiya'. ¹⁷La cui' ti ná ntsu'u cha' xñi ma cha' ji'i Jesús si jua'a ngua, cha' ná ndyu'ú yu chaca quiya' li', ña'a ti tya ntsu'u qui'ya chu' ma lacua. ¹⁸Lo'o jua'a leaa jyo'o cusu' nu ngusñi cha' ji'i Cristo tya tsubi' la, cua nguna' cha' ji'i ngu' bi' si jua'a. ¹⁹Tso'o tsa cha' si' sca ti nde chalyuu su ndu' ti' na ji'i Cristo cha' ña'a na ji'i. Si nde chalyuu ti xtyucua Cristo ji'na, xñi'i tsa ti' na

caca na su ndi'i na li'; xñi'i la ti' na caca na que leaa ngu', nti' na'. Pana ná ndyaca jua'a lo'o na, cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya'.

²⁰Chañi tsa cha' cua ndyu'ú Cristo chaca quiya' lacua. Lo'o ca tiya' la, li' tyu'ú quiña'a la ñati chaca quiya', leaa ñati nu ntsu'u cha' ji'i ngu' lo'o Cristo; tyu'ú jyo'o su ntsiya nguatsi' nquicha', xa' tyu'ú ngu' chaca quiya', li' tsaangu' tyi'i ngu' lo'o Cristo. Pana juani cua yala la ndyu'ú Cristo chaca quiya' cha' ta na cuentya ñi'ya caca cha' bi'. ²¹Xqui'ya qui'ya nu ntsu'u ji'i sca ti ñati, bi' cha' ntsu'u cha' ndyijii na; la cui' jua'a sca ñati ngua nu ngua'ni cha' tyu'ú na chaca quiya', masi cua ngujuii na.

²²Adán naa ñati nu ngutu'u tucua chalyuu clyo, lo'o leaa na laca na ñati nu ngutu'ú ji'i jyo'o Adán tiya' la, bi' cha' ntsu'u cha' ndyijii na nde chalyuu. Cristo laca nu ñati nu ndyu'ú chaca quiya' bi', xqui'ya bi' taca tyu'ú na chaca quiya' si ntsu'u cha' ji'na lo'o nu Cristo bi'. ²³Ntsu'u ñi'ya caca cha' re: tya clyo cua ndyu'ú ycu' Cristo chaca quiya'; tiya' la lo'o tyalaa tsá nu caa Cristo chaca quiya', li' tyu'ú na, leaa na nu ntsu'u cha' ji'na lo'o ycu' Ni; ²⁴li' tye chalyuu. Cua'ni tye Cristo ji'i leaa nu laca loo, ji'i leaa ngu' tisiya, ji'i lcau ti ña'a ñati nu nxuu tya'a lo'o ycu' Ndyosi. Li' chaca quiya' tya Jesús leaa chacuayá' nu cua nda ycu' Ndyosi ji'i tya clyo, cha' caca Ni loo ji'i lcau ti lo ñati li'. ²⁵Ndi'ya ndyaca cha': Juani tya ntsu'u chacuayá' culo Jesús cña ji'i leaa ñati, ña'a cuayá' cua'ni tye ycu' Ndyosi ji'i leaa ñati nu nxuu tya'a

lo'o Jesús. ²⁶Lo'o cua ndye lcaa cha', li' cua'ni tye Ni cha' ndyijii ñati. ²⁷Pana juani ti cua nda ycuí' Ndyosi Sti yu lcaa chacuayá' jilí Sñi' Ni, cha' caca Cristo loo jilí lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu. Nu lo'o nacui quityi cha' lcaa na tsiya' ti caca cuentya jilí Cristo, cua jlo ti' na cha' ná lo'o jilí ycuí' Ndyosi Sti yu culo Cristo cña, cha' ycuí' Ni laca nu cua nda chacuayá' jilí Sñi' Ni tya clyo; ná nchcui' Ni cha' jilí ycuí' ca Ni li'. ²⁸Tiya' la li', nu lo'o cua ndaquiya' lcaa lo na nu ntsu'u chalyuu jilí Cristo, li' tsa Jesús ca su ntucua ycuí' Ndyosi Sti yu, lo'o li' xa' tya Jesús lcaa cña cuentya jilí ycuí' Ndyosi Sti yu chaca quiya'. Bi' laca nu cua nda chacuayá' jilí Cristo tya clyo, cha' laca yu Sñi' ycuí' Ni. Lo'o li' sca ti ycuí' Ndyosi caca loo jilí lcaa ca na nu ntsu'u chalyuu, jua'a lo'o lcaa ca na nu ntsu'u nde cua.

²⁹Ntsu'u xi ngu' tya'a mā nu ntyucuatya ngu', masi si'i cuentya jilí ycuí' ca ngu' ntyucuatya ngu' bi', cuentya jilí jyo'o tya'a ngu' ntyucuatya ngu'. Cua jlya ti' jyo'o ngu' jilí Jesús lo'o tya lu'ú ngu' chalyuu, pana ná ngulala jilí jyo'o ntyucuatya li'. ¿Ni cha' laca ntyucuatya ngu' bi' si nga'aa tyu'ú ñati chaca quiya' lo'o cua ngujuii ngu'?

³⁰Lo'o cuare, quiña'a tsa cha' cuxi ndyacia jilí ya ca su ndya'a ya tyijyu'; ná tsa ya tsiya' ti si ná jlo ti' ya cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'. ³¹Lo'o na', cua ña'a ca tsa cua cajaa ti na' xqui'ya Cristo; pana ná talo na' cua'ni na' cña bi' si ná ndyu'ú Jesús chaca quiya'. Lo'o juani tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' ngusñi mā cha' jilí

Jesucristo nu Xu'na na, tyuu tya'a cu'mā ca quichi Corinto bi'. ³²Lo'o nguta'a na' ca quichi Efeso, lye tsa ngua'ni lya' ti' ngu' quichi bi' 'na; tyaala tsa ngua'ni ngu' 'na, hasta ngusuu tya'a ngu' lo'o na' ñi'ya ndu'ni na'ni tyaala. ¿Ni cha' laca ndya'a na' cajua si ná jlo ti' na' cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya'? Si'i ngana ndya'a na' cajua. Ntsu'u ñati nu nchcui' ndi'ya: "Cacu na tyaja, co'o na lcui, cha' la quee ti cajaa na", ndu'ni ngu' lo'o na. Jua'a cua'ni na' si ná jlo ti' na' cha' lu'ú Jesús.

³³Chañi tsa laca cha' nu nchcui' ñati ndi'ya: "Si xcuí' lo'o ñati cuxi ndya'a na, xtyanu na jilí cha' tso'o nu ndu'ni na li'". Ná tucua mā cha' jilí ñati nu ñacui cha' ná caca cuxi tyiquee na lo'o ndu'ni na cha' cuxi. ³⁴Nga'a cha' xtyanu mā jilí cha' cuxi nu ndyu'ni mā, xana culacua tso'o ti' mā li'; tso'o ti cua'ni mā lo'o tya'a mā. Nti' na' cha' ntsu'u xi cu'mā nu bilya ca cuayá' tso'o ti' mā cha' jilí ycuí' Ndyosi, bi' cha' nchcui' na' lo'o mā jua'a cha' caca tyuju'u ti' mā.

Ñi'ya ña'a ngu' lo'o tyu'ú ngu' chaca quiya'

³⁵Ná tyiquee' xcuane mā 'na ndi'ya: "¿Ni'ya caca tyu'ú ñati nu cua ngujuii? ¿Ni'ya ña'a tyucui ña'a ngu' bi', nu lo'o tyu'ú ngu' chaca quiya'?" ³⁶Ná tso'o ndyu'u cha' si chcui' mā jua'a. Lo'o cataa na sca si'yu ni, catsu' scua' si'yu bi' ñi'ya laca si na cua ngujuii, cha' tyucua bi' li'. ³⁷Si'i na cua laca ntyucua si'yu lo'o ndyataa na jilí; si'yu ti ndyataa na, masi si'yu trigo, masi xi xa' la si'yu. ³⁸Tiya' la li' ndu'ni

ycui' Ndyosi cha' caluu na cuiñii bi' li', ndyaluu ñi'ya nu nga'a cha' caluu bi', cha' sca si'yu caca sca lo na cuiñii. Xqui'ya cha' bi' caca cuayá' ti' na cha' ntsu'u sa scaa ca ña'a sca lo na lu'ú bi', ³⁹ná stu'ba ña'a lcaa lo na bi': tsaca lo ña'a ñati chalyuu, xa' lo ña'a na'ni, xi xa' lo ña'a na'ni lu'be, chaca lo ña'a cualya; ntsu'u sa scaa ca ña'a sca lo na nu ntsu'u chalyuu. ⁴⁰Ntsu'u na nu nga'a nde cua, cuati jua'a xa' lo na ntsu'u chalyuu. Pana xa' ña'a laca sca na nu nga'a nde cua, chaca lo ña'a na nu ntsu'u nde lo yuu chalyuu: ⁴¹xa' ña'a xee cuichaa, lo'o jua'a xa' ña'a xee coo', xa' ña'a xee cuii nu nga'a nde cua. Jua'a nu cuii bi', si'i sca ti cuayá' ña'a xee bi'. ⁴²La cui' jua'a caca na lo'o tyu'ú na chaca quiya'. Lo'o cua ndyaa jyo'o ne' yuu, catsu' bi' li'; pana lo'o tyu'ú bi' chaca quiya', nga'aa quiñu'u bi' tsiya' ti li'. ⁴³Chiya'a ña'a jyo'o lo'o tyatsi', pana lubii tsa ña'a caca lo'o tyu'ú chaca quiya'; sca na nu xcui' quicha ti ti' laca jyo'o nu tyatsi', pana nguula ti' bi' lo'o tyu'ú chaca quiya'; ⁴⁴cuaña' tya na laca nu tyatsi', pana xa' ña'a caca tyucui ña'a na nu lo'o tyu'ú na chaca quiya'. Nde chalyuu ti cua'nijo'o cuaña' na, ñi'ya nu laca na juani; pana cha'a tyucui ña'a na cha' caca tyi'i na lo'o ycui' Ndyosi chalyuu nde loo la.

⁴⁵Ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycui' Ndyosi: "Ñati lu'ú ngua Adán nu ñati nu nguti'i chalyuu clyo, lo'o jua'a ycui' Ndyosi laca nu cua nda cresiya ji'i yu". Jua'a cha' nda quityi cusu'. Tiya' la li' nda Ni ji'i chaca ñati nu ya chalyuu; ngua bi' ñati, la cui'

ñi'ya nu ngua Adán ñati. Pana tso'o la ña'a ñati ngua nu Jesús bi'; cua nda ycui' yu chaca cresiya nu tso'o la ji'i ñati, cha' caca stu'ba cha' ji'i yu lo'o ycui' Ndyosi. ⁴⁶Lo'o ngula na chalyuu tya lyiji caca tso'o tyucui ña'a na cha' caja chalyuu cucui ji'na, cha' tya clyo ndya' na ñi'ya nu laca cuaña' ti na; tiya' la li' ntsu'u cha' caca tso'o tyucui ña'a na cha' taca tsa tyi'i na lo'o ycui' Ndyosi. ⁴⁷Lo'o yuu ti ngüiñá Ni ji'i Adán nu nguti'i chalyuu clyo. Pana ca slo ycui' Ndyosi ngutu'u nu chaca ñati nu ya chalyuu ca tiya' la, la cui' Jesucristo nu Xu'na na. ⁴⁸Ñi'ya laca ñati nu ndya' lo'o yuu ti bi', jua'a laca lcaa na cha' laca na ñati chalyuu; ñi'ya laca Cristo nu ngutu'u ya nde cua, jua'a taca caca na si xñi na cha' ji'i yu. ⁴⁹Lo'o ndi'i na chalyuu, xti ti tyempo talo tyucui ña'a na; pana lo'o tsa na tyi'i na slo ycui' Ni, li' xa' ña'a caca na. Ñi'ya nu laca ycui' Cristo, jua'a caca na li'.

⁵⁰Cu'ma tya'a ngusñi na cha' ji'i Cristo, ntsu'u sca cha' nu nti' na' chcu'i na' lo'o ma: Ñi'ya nu ña'a ti cuaña' na juani, ná caca tyu'u cha' ji'na lo'o ycui' Ndyosi lo'o culo Ni cña lo'o cua ndye chalyuu; ná caca tsa na ñi'ya nu quicha ti ti' na chalyuu cucui nu caca nde loo la, su ná ntsu'u quicha tsiya' ti. ⁵¹Nti' na' cha' caca cuayá' ti' ma sca cha' nu bilya cuna ñati: Ná lcaa na cajaa na; ntsu'u na nu ña'a lu'ú ti na caca na lo'o qui'ya Ni ji'na, nu lo'o cua tye ti chalyuu. Pana lcaa na tsi tsiya' ca cha'a tyucui ña'a na ⁵²laja lo'o nchquiña ti quiji cloo na. Li' cañi cula'a cui'chcu'a ji'i ycui'

Ndyosi. Lo'o cañi cui'chcua bi', li' tyu'ú lcaa jyo'o nu ngusñi cha' jil'i ycuu' Ndyosi lo'o yaa ngu' chalyuu; tyu'ú ngu' chaca quiya' cha' nga'aa ntsu'u cha' cajaa ngu' bi' tsiya' ti. Li' xcutsa'a Ni jil'i tyucui ña'a tsaca na. ⁵³Nde chu' la lo'o tya ndi'i na chalyuu, ná tso'o ycuu' na tsiya' ti, cha' xcui' na quiñu'u ti na; pana nde loo la, tso'o tsa caca tyucui ña'a na, nga'aa ntsu'u cha' quiñu'u na, nga'aa ntsu'u cha' tye na tsiya' ti. ⁵⁴Lo'o cua ngua nguxcutsa'a Ni jil'i tyucui ña'a na cha' nga'aa quiñu'u na tsiya' ti li', nga'aa caca na ñi'ya nu ngua na tyempo nu nteje tacui; xcutsa'a Ni lcaa cha' ji'na. Li' tyu'u scua sca cha' nu nscua lo quityi cusu' nu nchcui' ndi'ya: “Cua ngua'ni tye Ni cha' ndyijii ñati chalyuu, cua ntijiloo ycuu' Ndyosi jil'i lcaa tya'a ngusu Ni; ⁵⁵nga'aa caca cua'ni nu xña'a ngana ji'na cha' cajaa na, nga'aa caca cua'ni lya' ti' cha' ti' bi' ji'na juani”, nacui quityi bi'. ⁵⁶Ti' tsa cha' nchca ji'na lo'o ndyijii na xqui'ya cha' ntsu'u tsa qui'ya ji'na. Jlo ti' na cha' ntsu'u qui'ya ji'na, xqui'ya cha' ná ndaquiya' na cña nu ngulo ycuu' Ndyosi ji'na tya clyo cha' cua'ni na. ⁵⁷Pana cua xa' ña'a laca juani, cua nda Ni chacuayá' cha' tyijiloo na jil'i nu xña'a xqui'ya cña nu ngua'ni Jesús nu lo'o ndyu'ú yu chaca quiya', bi' cha' quiña'a tsa xlya'be ta na jil'i ycuu' Ndyosi lacua.

⁵⁸Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús, ntsu'u tsa tyiquee na' ña'aa jil'i cu'ma. Ndi'ya ñacui' na' jil'i ma, cha' ña'a ti xñi tso'o ma cha' jil'i ycuu' Ndyosi, lcaa tsa jlya ti' ma jil'i Ni; xcui' lye tsa cua'ni ma cña jil'i ycuu' nu Xu'na na, ná ca taja ti' ma lo'o

cua'ni ma cña bi'. Cua jlo ti' ma cha' ná culiji jua'a ti sca cña nu ndyu'ni ma cuentya jil'i ycuu' Ndyosi.

Msta cha' xtyucua jil'i tya'a ti'i ti ngu' ca Jerusalén

16 Cua nda na' cha' nu ndyaa slo ca ta'a ngu' nu ndyu'u ti'i cha' cua'ni tlyu ngu' jil'i ycuu' Ndyosi ca lcaa quichi ca loyuu su cuentya Galacia; cua nchcui' na' ñi'ya cua'ni ngu' lo'o xti'i ngu' msta. La cui' jua'a cua'ni cu'ma nu lo'o xti'i ma msta bi', cha' xtyucua ma jil'i ngu' ti'i tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús nu ndi'i ca loyuu su cuentya Judea. ²Tsa clyo nu nxana sca semana, li' tso'o si lcaa ma xñi ma xi xcaya' ma, caya' nu cua ngujui jil'i ma semana nu ndye. Tyuco'o bi' li', lo'o li' ná ntsu'u cha' xti'i ma msta bi' yala ntchaa ti nu lo'o tyalaa na'. ³Lo'o cua ngulaa na', li' ta na xi ñati nu tsa ca quichi Jerusalén, cua ña'a ca ngu' nu cuane ma jil'i cha' tsa ngu', ñati nu cua ndyuloo tso'o ma jil'i. Ta na xi quityi cui'ya ngu' tsa ngu', quityi bi' cacha' ñi'ya laca cña nu ndya'a ngu'. Li' tsa lo'o ngu' bi' jil'i msta nu ta ma jil'i ngu' ti'i tya'a ngusñi na cha' jil'i Jesús ca Jerusalén bi'. ⁴Ca li' ñacui' na' si tsa'a, si ná tsa'a lo'o ngu' bi'. Ná jlo ti' na' ñi'ya caca cña re 'na, si ta chacuayá' tsa'a.

Tyucuij su tsa Pablo

⁵Ntsu'u cña tsa'a tyuu quichi ca loyuu su cuentya Macedonia; lo'o tye cña bi', li' tyalaa na' ca quichi tyi ma ca ndacua, ⁶tyanu na' xi lo'o ma li'. Ná tyiquee' tyanu na' lo'o ma tyucui tyempo tlya'. Laja lo'o tyi'i na' lo'o cu'ma, li' taca xtyucua ma xi 'na cha' quiñi la tyucuij 'na

cha' tsa'a tyijyu' la, macala su ntsu'u cha' tsa'a. ⁷Ná nti' na' cha' tyeje tacui na' jua'a ti slo ma; na cua nti' na' tyanu na' xi tyempo lo'o ma, chacuayá' jii' ycu' nu Xu'na na. ⁸Juani ti tyanu na' ca quichi Efeso re ña'a cuayá' tyalaa tsá ta'a Pentecostés. ⁹Tso'o tsa ndyaca 'na su ndii' na' quichi re, cha' ntsu'u tsa ngu' quichi nu tso'o tsa ndaca'a jyaca lo'o nchcui' na' lo'o ngu', masi ña'a ti ntsu'u tsa ñati nu nxuu tya'a lo'o na'.

¹⁰Si tyalaa Timoteo cajua, chcu' tso'o ma lo'o yu, cha' ná ca xñii' ti' yu laja lo'o tyi' yu lo'o ma. Cuentya jii' ycu' nu Xu'na na ndya'a yu, la cui' tya'a cña nu ndya'a na'. ¹¹Ni tsaca ma, ná cña'a ti' ma jii' yu; tso'o la si xtyucua ma jii' yu cha' quiñi tyucui jii' yu cha' tyalaa yu ca slo na'. Ntajatya tsa ya jii' yu, na' lo'o lcaa tya'a ngusñi na cha' jii' Cristo ca nde.

¹²Cua nchcui' tsa na' lo'o Apolos tya'a tso'o ma, cha' caa na'a yu xi jii' ma; caa yu lo'o xa' la ngu' tya'a na re. Pana ná ntaja'a yu caa yu yala ti; ca lo'o laja jii' yu, ca li' caa yu su ndii' ma.

**Cha' nu nuscua Pablo
su cua tye quityi**

¹³Tii ti ti' ma tyi' ma chalyuu. Xñi tso'o ma cha' jii' Jesús. Cua'ni tlyu tyiquee ma, ná cutsii ma. ¹⁴Xcui' tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma jii' ñati lcau ti se' su ndyu'ni ma cña.

¹⁵Cu'ma tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, cua jlo ti' ma cha' lcaa ngu' tya'a Estéfanos ngusñi ngu' cha' jii' Jesús clyo; clyo ca ngua ngu' bi'

jii' lcaa cu'ma ngu' quichi nu ndii' cacua ti nde Acaya. Lcaa tsá ntaja'a ngu' bi' xtyucua ngu' jii' ñati tya'a ngusñi na cha' jii' ycu' Ndyosi. ¹⁶Nti' na' cha' taquiya' ma jii' ngu' bi'; la cui' jua'a taquiya' ma jii' lcaa ngu' nu cua'ni cña stu'ba ti lo'o ngu' bi', lo'o jua'a jii' lcaa ñati nu tso'o tsa cua'ni cña ñi'ya nu ndyu'ni ngu' bi'. ¹⁷Tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' cha' cua ndyalaa Estéfanos lo'o Fortunato lo'o Acaico slo na' ca nde. Ná ndu'ni cha' masi ná ndii' ma lo'o na' juani, cha' nu ngu' bi' ni, nxyucua tsa ngu' 'na; ¹⁸cua ngua'ni ngu' bi' cha' nguula la ti' tyiquee na', la cui' ñi'ya nu ngua'ni ngu' bi' lo'o cu'ma. Nga'a cha' taquiya' ma jii' lcaa ñati nu ndyu'ni cña jua'a.

¹⁹Lcaa quichi ca loyuu su cuentya Asia su ntsu'u ñati nu ndyu'u ti' cuentya jii' Jesús, nda ngu' xlyo ni' jii' ma. Lo'o jua'a Aquila lo'o Priscila, cuati jua'a lcaa ñati nu ndyu'u ti' to' tyi ngu' bi', nda ngu' xlyo ni' jii' ma cuentya jii' ycu' nu Xu'na na. ²⁰Lcaa ngu' tya'a ngusñi na cha' jii' Jesús, cua nti' ngu' chcuicha' ngu' jii' ma; tyucui tyiquee ma quityi ma jii' tya'a ma chacuayá' jii' Cristo.

²¹Lo'o ycu' na' nda na' xlyo ni' jii' ma, nu nscua na' xtañi na' lo quityi re, Pablo.

²²Chaca tya cha' chcu' na' lo'o ma juani: Si ntsu'u ngu' tya'a ndyu'u ti' ma nu ná liñi cha' tso'o ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' jii' ycu' nu Xu'na na, xtyanu ti' ma jii' ngu' li', cha' xcube' ycu' Ndyosi jii'. i'Tyaa nu'u, Xu'na, ca su ndii' ya!

²³Xtyucua Jesucristo nu Xu'na na jii' ma. ²⁴Tyi'u ti' ma 'na, cha' ntsu'u

t̄sa tyiquee na' ña'a na' ji'i ma xqui'ya

Jesucristo. Jua'a caca cha' lacua.